

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Оцінка ефективності кредитної діяльності банку

Студентки 2 курсу 5м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Мусійчук
Анастасії
Миколаївни

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Сидоренко Віктор
Анатолійович

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	6
1.1. Сутність та цілі кредитної діяльності банку.....	6
1.2. Основні принципи кредитної діяльності банку.....	12
1.3 Система показників оцінювання ефективності кредитної діяльності банку.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	24
2.1. Аналіз структури та динаміки кредитної діяльності банку.....	24
2.2. Оцінка ефективності кредитної діяльності банку.....	31
2.3. Дослідження інфраструктури кредитної діяльності банку.....	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	46
3.1. Вдосконалення кредитної політики банку АТ «Райффайзен банк аваль» в контексті оптимізації рівня ризиків.....	46
3.2. Вдосконалення кредитних продуктів банку АТ «Райффайзен банк аваль».....	55
3.3. Вдосконалення організаційного забезпечення кредитної діяльності банку.....	60
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	73
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. Основною економічною функцією банків є кредитування їх клієнтів. Від того, наскільки добре банки реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць, будівництву об'єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність.

Кредитна діяльність банку є одним із основоположних критеріїв, який відрізняє його від небанківських установ. У світовій практиці саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банку. Водночас кредитування є однією з найризикованіших операцій банку. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що ця операція посідає чільне місце в балансах більшості комерційних банків. Поняття «кредит» як у теоретичному, так і в практичному аспекті – явище неоднозначне. Слово «кредит» походить від латинського «creditum», що означає «позика», «борг». Деякі лінгвісти пов'язують його із «credos», тобто «вірю», «довіряю».

Розвиток банківського кредитування в сучасних умовах є необхідною умовою стабільного функціонування всієї економічної системи та забезпечення економічного зростання. Українські банки опинилися в умовах жорсткої конкуренції як з боку іноземних, так і вітчизняних банків. Швидка зміна умов функціонування, гостра потреба в нарощуванні капіталу за рахунок власних доходів, відкритість зовнішньому середовищу спонукають банки до постійного розширення сфери і вдосконалення механізмів кредитування.

Методологічною основою дослідження проблеми ефективності кредитної діяльності банку є наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців, таких, як: Р.Т. Балакіна, Е.Ф. Жуков, Л.О. Примостка, Г.Г.Коробова, Л.Н. Красавіна та інші. Проте, незважаючи на глибину наукових досліджень у цій сфері, наявні розробки і рекомендації не дають

цілісного уявлення про природу кредитної діяльності, її впливу на вибір шляхів реалізації кредитної стратегії банку. Значний внесок у розробку питань щодо кредитної діяльності банківських установ та забезпечення фінансової стійкості банківської системи зробили вітчизняні економісти. відзначити праці Т. А. Васильєвої [24], У.В. Владичина [28], О. Д. Вовчак [29], [30], [31], О. В. Дзюблюка, [42], В. М. Кочеткова [50], С. В. Леонова [59], Б. Л. Луціва [62], А. М. Мороза [71], [72] та інших. Водночас аналіз наукової літератури з теми дослідження дозволяє стверджувати, що не вирішеними остаточно залишається низка теоретичних і прикладних проблем. Потребують подальшого вивчення і розробки конкретні методи оптимізації питання ефективності процесу банківського кредитування, насамперед з метою пристосування до мінливих умов функціонування банківської системи, що загалом сприятиме ефективнішій діяльності кредитно-фінансових установ. Відповідно, це обумовлює актуальність розуміння ефективності кредитної діяльності банку.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування проблем та перспектив формування кредитної діяльності банку в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процес кредитної діяльності банку.

Методи дослідження. Теоретичною основою випускної кваліфікаційної роботи є загальнонаукові методи пізнання: порівняння, аналіз, синтез, системність, комплексність, гіпотеза, аналогія, історизм, логічного і аналітичного моделювання. При вивченні особливостей розвитку кредитної діяльності банків України на сучасному етапі застосовано методи факторного аналізу, метод порівняння паралельних і динамічних рядів, графічні методи дослідження, методи прогнозування.

Інформаційна база. Інформаційну базу випускної кваліфікаційної роботи становлять праці вітчизняних та закордонних науковців, а також фінансова звітність банку, статистична інформація.

Практичне значення одержаних результатів полягає у запропонуванні шляхів вдосконалення кредитної політики банку та ідей впровадження банківських продуктів.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Мусійчук А.М. Основні принципи кредитної діяльності банку //Банківська система в умовах глобальних фінансових дисбалансів: зб. наук. ст. студ. денної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2018. – 363 с. (С. 219-225)

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 95 сторінок. В роботі представлено 8 таблиць, 11 рисунків, 14 додатків та використано 95 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

БАНКУ

1.1. Сутність та цілі кредитної діяльності банку

На керівництво банку завжди покладено завдання організації ефективної кредитної діяльності. Кредитна діяльність повинна поєднувати елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, та визначати напрями кредитування. Кредитна діяльність будь-якого банку є фундаментом банківського бізнесу, який визначає банківську процедуру кредитування, обіг документів, нагляд за кредитним портфелем, роботу з проблемними та ризиковими кредитами, розробку процентних ставок по кредиту. Основна роль у вирішенні основних проблем належить саме кредитним відносинам та банкам, що пояснюється не лише збільшенням їхньої ролі в розвитку економіки, але й наявною можливістю швидко і ефективно реагувати на впроваджені нові механізми господарювання.

Кредитна діяльність банків полягає в проведенні комплексу дій, що пов'язані із наданням та погашенням банківських позичок. Ця діяльність повинна відповідати певним правилам та вимогам, здійснюється відповідно до принципів строковості, цільового характеру, забезпеченості та платності кредиту.

Надання кредитів передбачає дотримання банками існуючого законодавства, економічних нормативів регулювання банківської діяльності та вимог НБУ стосовно формування обов'язкових, страхових і резервних фондів. Банк надає позички всім суб'єктам господарювання незалежно від форми власності чи від того, що позичальник є фізичною, чи юридичною особою, кредити надаються тільки в межах наявних ресурсів, якими володіє банк. У разі надання великого кредиту (такого, що перевищує 10% власного капіталу) банк у кожному такому випадку повинен сповіщати про це НБУ. Загальний розмір кредитів, наданих банком усім позичальникам, з

урахуванням 100% позабалансових зобов'язань банку, не повинен перевищувати восьмикратного розміру власних коштів банку.

Проведення кредитних операцій для банку завжди пов'язано з ризиком неповернення боргу. Тому, надання позички передбачає отримання гарантій банком для зменшення ризику несвоєчасного повернення отриманої позички позичальником. Такими формами забезпечення повернення позичок можуть бути застава, гарантія, іпотека, страхова угода (поліс). У разі несвоєчасного погашення боргу за позичкою і відсотками банк може застосувати до позичальника штрафні санкції, передбачені кредитною угодою, стягнення боргу в претензійно-позивному порядку, звернутися, відповідно до діючого законодавства, з вимогою про порушення справи про банкрутство.

Кредитну діяльність банку, як економічне поняття, розрізняють з різних точок зору. Так, кредитну діяльність банку з точки зору організаційного підходу розглядають як стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі таких принципів кредитування, як строковість, платність, забезпеченість, поверненість та цільовий характер використання [10]. Кредитна діяльність в розрізі стратегії включає пріоритети, принципи та цілі окремого банку на кредитному ринку, а стосовно тактики – фінансовий та інший інструментарій, що використовується даним комерційним банком для реалізації його цілей при здійсненні кредитних угод, правила їх здійснення, регламент організації кредитного процесу [10].

Кредитна діяльність в більш вузькому розумінні – це система заходів банку в сфері кредитування його клієнтів, що здійснює банк для реалізації своєї загальної стратегії в певному періоді часу [19].

Таким чином, кредитна діяльність як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних відносин, з одного боку, та функціонування кредитного механізму – з другого. В процесі своєї діяльності банк стикається з кредитним ризиком – ризиком несплати позичальником основного боргу та процентів [29].

Кредитна діяльність з точки зору ризиків передбачає існування більш тісного зв'язку кредитного ризику з іншими видами ризиків (особливо фінансових), формування системи внутрішніх кредитних рейтингів, удосконалення регламентів і процедур (у тому числі централізації і децентралізації прийняття рішень), установлення лімітів (портфельних, концентрації, галузевих, максимального розміру на одного позичальника, максимального терміну кредитування тощо), моніторингу операцій, прийняття своєчасних рішень, системи роботи з проблемними активами [93].

Основними цілями кредитної діяльності банку є:

- забезпечення максимального рівня доходності "кредитного портфеля" та акціонерного капіталу комерційного банку при мінімальному рівні ризику;
- підтримання оптимального співвідношення між кредитами, депозитами та іншими зобов'язаннями і власним капіталом банку;
- забезпечення фінансової стійкості комерційного банку у процесі здійснення кредитної діяльності;
- забезпечення зваженого та оптимального використання кредитних ресурсів;
- досягнення оптимального балансу між зростанням обсягу "кредитного портфеля" і темпами поліпшення його якості;
- розширення клієнтської бази шляхом надання кредитних послуг високої якості;
- збереження високого рівня довіри юридичних і фізичних осіб до комерційного банку шляхом своєчасного та повного виконання своїх зобов'язань перед вкладниками та акціонерами.

Пріоритетними завданнями кредитної діяльності банку є: забезпечення високоприбуткового розміщення коштів банку у гривні і іноземній валюті; постійний контроль над структурою кредитного портфеля і їх якісним складом; надання надійних і рентабельних кредитів; мінімізація і диверсифікованість кредитних ризиків [87].

Кредитна діяльність є основою організації процесу банківського кредитування відповідно до загальної ринкової стратегії діяльності банку й повинна чітко визначати цілі кредитування, правила й хід їх реалізації, а також відповідне документальне методичне забезпечення. Кредитна діяльність банку пов'язана як з економічними, так і з адміністративно-управлінськими інструментами, важелями та методами, які складають основу механізму її формування та реалізації.

При визначенні сутності механізму формування та реалізації кредитної діяльності банку було встановлено наступне:

1) основним призначенням механізму формування та реалізації кредитної діяльності банку є організація процесу кредитування, який набуває певної спрямованості та цільових орієнтирів у зв'язку з функціонуванням даного механізму;

2) механізм формування та реалізації кредитної діяльності банку включає в себе як організацію процесу кредитування, так і дії суб'єктів управління через економічні й управлінські методи і важелі, що впливають на реалізацію кредитних відносин;

3) механізм формування та реалізації кредитної діяльності банку не є статичним, а постійно розвивається, проходячи ряд стадій від простої функціональної до складної комбінованої управлінської системи;

4) ефективне функціонування механізму формування та реалізації кредитної діяльності банку, у тому числі його інструменти, важелі та методи впливу на процес кредитування, залежать від повноти забезпечення економічних інтересів суб'єктів кредитних відносин;

5) забезпечуючи реалізацію процесу кредитування, механізм формування та реалізації кредитної діяльності банку охоплює і регулятивні дії, спрямовані на його адаптацію до швидкозмінної господарської ситуації. Кредитна діяльність будь-якого банку базується та функціонує на основі певних принципів – це головні правила, яких необхідно дотримуватись при

наданні кредиту і, по-друге, основні положення кредитного механізму, що визначають процес кредитування [54].

Кредитна діяльність, як і будь-який процес, має свої етапи розробки, зокрема:

1. Аналіз кредитної діяльності банку в попередньому періоді, куди відносить аналіз загального обсягу кредитного обігу; обігу та рівня використання кредитного потенціалу; структури кредитного обігу за окремими формами та видами кредиту; питому вагу неповернених кредитів; середній рівень процентних ставок загалом та, в тому числі, за формами та видами кредиту.
2. Дослідження факторів зовнішнього кредитного середовища та прогнозування розвитку діяльності банку
3. Оцінка внутрішнього ресурсного потенціалу банку та можливість його розвитку, а саме розмір статутного капіталу банку та можливість його нарощення, рівень прогресивності інноваційних технологій у галузі кредитного менеджменту, ефективність діючої структури і методів управління кредитної діяльності
4. Формування системи стратегічних цілей кредитної діяльності. Вони повинні бути узгоджені зі стратегічними цілями банку, мати альтернативний характер та визначати основні напрями стратегії у галузі кредитування.
5. Обґрунтування типу кредитної діяльності, до яких відносять консервативний, помірний, агресивний.
6. Розробка основних параметрів організації кредитного процесу та визначення ступеня відповідальності кредитних менеджерів різного рівня. Цей етап має на меті визначення алгоритмів дій щодо прийняття відповідних управлінських рішень за кредитами, що стосується встановлення конкретних вимог, а саме:
 - до прийняття на розгляд кредитної заявки від клієнта;
 - до перевірки окремих даних, наведених у кредитній заявці;

– до процедури інкасації дебіторської заборгованості за наданими кредитами.

7. Формування механізму контролю за здійсненням кредитної діяльності, що має на меті розробку системи заходів щодо її реалізації в певному періоді

8. Загальна оцінка розробленої кредитної діяльності банку [32].

Оскільки саме від обраного типу кредитної діяльності залежить стратегія ефективного розвитку банку, то принципи їх дії є важливими факторами розвитку банку. Охарактеризуємо типи кредитної діяльності банку:

Консервативний тип кредитної діяльності банку спрямований на мінімізацію кредитного ризику. Така мінімізація розглядається як пріоритетна мета в здійсненні його кредитної діяльності. Орієнтуючись на даний тип кредитної діяльності, банк не намагається отримувати високі доходи за рахунок значного розширення обсягів кредитної діяльності. Механізмом реалізації даного типу є жорсткі критерії оцінки кредитоспроможності позичальників; мінімізація строків надання кредитів та їх обсягів; жорсткі умови надання кредиту та підвищення його вартості; використання жорстких процедур ліквідації проблемної заборгованості.

Поміркований тип кредитної діяльності характеризує типові умови її здійснення у відповідності до загальноприйнятих банківською практикою та орієнтується на середній рівень кредитного ризику.

Агресивний тип кредитної діяльності за пріоритетну мету ставить максимізацію прибутку за рахунок розширення обсягів кредитної діяльності, не враховуючи високий рівень кредитного ризику, що супроводжує дані операції. Механізмом реалізації такого типу є надання кредитів більш ризиковим категоріям позичальників, збільшення строків надання кредитів та їх розмірів, зниження вартості кредитів до мінімально можливого рівня, надання позичальникам можливості пролонгації кредиту.

Кредитна діяльність банку будується під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, основними з яких є наступні:

- 1) зовнішні фактори: вартість і наявність на ринку кредитних ресурсів; рівень дисконтної ставки і рівень інфляції; конкуренція; законодавчі та інші регулюючі норми;
- 2) внутрішні фактори: наявність і розвиненість клієнтської бази; величина власних капіталів і можливості залучення ресурсів; наявність і рівень кваліфікації персоналу; досвід проведення [11]

При розробці кредитної діяльності банку важливим є визначення обсягу ефективних ресурсів, що можуть бути спрямовані на кредитні вкладення, а також необхідно враховувати ризики. Отже, кредитна діяльність є основою правильного проведення кредитних операцій, враховуючи та мінімізуючи ризику в діяльності банку.

1.2. Основні принципи кредитної діяльності банку

Одним із визначних елементів методологічної основи кредитної діяльності, суб'єктами якої є банківські установи, виступають принципи кредитування. Принципи банківського кредитування визначають найважливіші умови функціонування банківського кредиту і покликані стимулювати розвиток підприємств-позичальників, сприяти зміцненню грошового обігу в державі й забезпечувати безперервну циркуляцію позикового капіталу, досягаючи при цьому ефективності реалізації перерозподільної функції [32].

Принципи банківського кредитування – основні положення, правила й умови, яких повинні дотримуватися банки у процесі здійснення кредитування. Ці положення і правила визначаються природою, роллю, функціями кредиту і тими суспільними умовами, в яких вони проявляються.. Для забезпечення ефективної кредитної діяльності банки формують власну внутрішню кредитну політику та застосовують практичні механізми її

реалізації. Кредитна політика створює основу організації процесу банківського кредитування та повинна чітко визначати цілі кредитування, відповідне документально-методичне забезпечення та правила їх реалізації [34].

Усі принципи кредитування між собою тісно взаємозв'язані і переплітаються між собою; їх не можна розривати і відособлювати відділяючи один від одного.

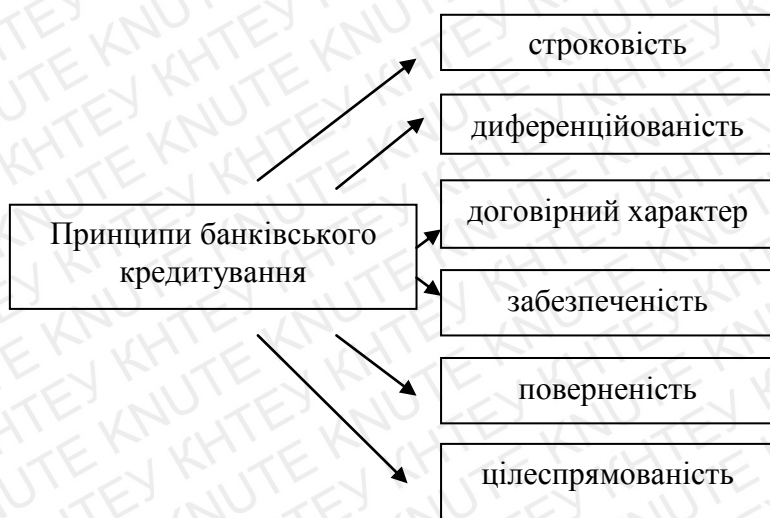

Рис. 1.1. Загальні принципи кредитної діяльності комерційних банків
(За У. Владичиним) [28]

У науковому плані єдино правильним є системний підхід до дослідження принципів кредитування. В системному підході реалізується і конкретизується наукове розуміння принципів кредитування як взаємозв'язаної цілісної сукупності певних положень (понять).

Можна виділити такі основні рівні системи принципів банківського кредитування - загальноекономічні принципи кредитування (відповідність ринковим відносинам, раціональності і ефективності, комплексності, розвитку); особливі принципи кредитування, поза якими кредит втрачає свій специфічний економічний зміст (поверненості, забезпеченості, строковості, платності, цільової спрямованості); часткові, одиничні принципи кредитування, або правила кредитування, які впливають з кожного

особливого принципу й можуть по-різному проявлятися в конкретних кредитних операціях [47].

В таблиці схарактеризовано загально-економічні та особливі принципи кредитування, оскільки одиничні принципи залежать від особливостей кредитних операцій.

Таблиця 1.1

Основні принципи кредитної діяльності (за О. Лаврушиним) [54]

Загально-економічні		Особливі	
Принцип відповідності змісту кредиту ринковим відносинам	Відображає умови конкуренції, боротьби кредитних установ за клієнта, комерціалізацію кредиту, бажання кредитора отримати максимальний прибуток.	Принцип зворотності	Кредит має бути повернений позикодавцю. Позичальник може надавати відстрочення від повернення позики, знімати відсотки за послуги.
Принцип раціональності і ефективності кредитування	Характеризує економічність використання позик з боку інтересів банку і з боку інтересів клієнта. Він заснований спрямованості на збільшення прибутків. Кредитування здійснюється на основі оцінки кредитоспроможності позичальника.	Принцип забезпеченості	Означає, що у кредитора є права для захисту своїх інтересів і недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника. Мета цього принципу полягає в зменшенні ризику від проведення кредитних операцій.
Принцип комплексності	Побудова кредитного механізму на основі обліку усього комплексу умов, що впливають на реалізацію кредитних операцій. Головними з цих умов є економічні умови.	Принцип терміновості	Пов'язаний з визначенням терміну повернення позики. Фіксується цей термін в кредитному договорі. У разі порушення терміну кредитор до позичальника фінансові вимоги. Термін кредиту – це період користування позикою позичальником. Він починається з моменту отримання позики
Принцип розвитку кредитування	Відображає постійний рух і динаміку кредитного процесу і кредитного механізму. Зміна економічних відносин веде до зміни кредитних. Разом з ними змінюється організація кредитування.	Принцип платності	Полягає в тому, що кредит має бути повернений позичальником кредиторів з відповідною платою за користування.

Виходячи з принципу відповідності змісту кредиту ринковим відносинам, можна говорити про те, що він має демонструвати умови конкуренції за позичальників та жагу до забезпечення можливої вигоди від наданої позики. Також він демонструє вміння ефективно приймати управлінські рішення в умовах конкуренції, автономність та самостійність кредиторів.

Досліджуючи принцип комплексності, вдалося встановити, що головною у його визначенні буде побудова кредитного механізму. При цьому, необхідно враховувати всі чинники, які можуть вплинути на реалізацію кредитної операції.

Принцип розвитку головним чином вимагає можливої змінності методів кредитування, можливості їх швидко перебудувати та змінити порядок форму чи методи співпраці з позичальниками або ж змінити спосіб контролю за кредитними ресурсами.

Щодо особливих принципів кредитування, то, як показало дослідження, саме вони віддзеркалюють економічну сутність кредиту як явища та займають головне місце.

Саме принцип зворотності найглибше характеризує кредит та найповніше пояснює його суть. Він вважається вихідним у кредитній системі. С.К. Ревенчук відзначав, що «повернення обов'язково повинно отримувати форму строковості... Щоб кредит був дійсно поверненим, він повинен бути строковим, тобто надаватись на визначений період часу, після закінчення якого його необхідно повернути» [67].

Принцип забезпеченості характеризується тим, що кредит не може буди наданий без забезпечення. У якості забезпечення може надатись у формі гарантії, поручительства, застави, страхового свідоцтва та ін. Без забезпечення кредит може видаватись тільки у певних випадках та, в будь-якому разі, позичальник має мати високу платоспроможність

Принцип терміновості має на меті означення періоду, на який надається кредит та строків його повернення. Кредитор має право застосовувати штрафні санкції та пеню після прострочення терміну.

Принцип платності найкраще характеризують відсотки, з допомогою яких банки отримують прибутки та можуть продовжувати свою діяльність. Відсоток – плата позичальника в системі кредитних стосунків. Тому, кредитний договір фіксує вимоги до позичальника: не лише повернути отриману позику, але і сплатити відсоток за користування нею.

Із принципу цільової спрямованості виходить, що гроші, які отрималися, не можна використовувати на ті цілі, які не зазначені у кредитному договорі. Також слід зазначити, що перехід до кредитування господарюючих суб'єктів, який замінив кредитування господарських об'єктів не потрібно спрощувати і абсолютизувати. Цільова спрямованість кредиту не передбачає можливість, коли з позикою, що надається, розпоряджаються так, як не вказано у кредитному договорі. Всі кредитори мають розрізняти об'єкти кредитування, особливо ті з них, які означають капіталовкладення, основну виробничу діяльність.

Автор М. Новосельцева вважає, що «серед принципів кредитної діяльності виділяють дві їх класифікаційні групи: за сутнісним підходом та за механізмом реалізації. До принципів сутнісного підходу кредитної діяльності належать: строковість, поверненість, платність, забезпеченість, цільове використання та договірний характер. Підхід за механізмом реалізації кредитної діяльності комерційних банків включає наступні принципи: консерватизму, пріоритету наявності забезпечення, контролю цільового використання кредиту, диверсифікації кредитного портфеля, обмеження ризику на одного позичальника, обмеження сукупного кредитного ризику та активного маркетингу надійних позичальників. Сукупність принципів кредитної діяльності забезпечує формування, впровадження та ефективне використання кредитного потенціалу банку, що визначає його рівень на ринку банківських послуг» [11].

Також, при формуванні та виконанні кредитної діяльності банку необхідно враховувати і специфічні принципи, серед яких виділимо наступні: забезпечення зв'язку кредитної діяльності з банківською політикою; забезпечення сегментації напрямів кредитної політики за основними формами та видами кредитної діяльності; забезпечення внутрішньої збалансованості окремих напрямів кредитної діяльності в часі, регіональному розрізі тощо; забезпечення гнучкості кредитної діяльності. Забезпечення реалізації кредитної діяльності банку являє собою систему дій та організаційно-економічних прийомів, інструментів впливу, за допомогою яких вводиться в дію процес кредитування, і регулювання якого здійснюється відповідно до визначених принципів [17].

Формування кредитної діяльності в багатьох аспектах залежить від видів кредитів, що застосовуються в діяльності банку. Кредитна діяльність банку визначається завданнями й пріоритетами, засобами і методами її реалізації, а також принципами і порядком організації власне кредитного процесу [10].

Саме кредитна діяльність є базисом для розробки процесу надання кредитів у банківських установах відповідно до обраної ринкової стратегії діяльності банківської установи в цілому. Вона має визначати цілі надання кредитів, правила та можливості їх реалізації. Кредитна діяльність впливає на документальне забезпечення, тож дотримання усіх принципів кредитної діяльності є необхідністю.

Кредитна діяльність банку пов'язана як з економічними, так і з адміністративно-управлінськими інструментами, важелями та методами, які складають основу механізму її формування та реалізації.

Науковець О. Полінкевич, аналізуючи кредитну діяльність комерційних банків, зазначає: «основним призначенням механізму формування та реалізації кредитної діяльності банку є організація процесу кредитування, який набуває певної спрямованості та цільових орієнтирів у зв'язку з функціонуванням даного механізму; механізм формування та

реалізації кредитної діяльності банку включає в себе як організацію процесу кредитування, так і дії суб'єктів управління через економічні й управлінські методи і важелі, що впливають на реалізацію кредитних відносин; механізм формування та реалізації кредитної діяльності банку не є статичним, а постійно розвивається, проходячи ряд стадій від простої функціональної до складної комбінованої управлінської системи; ефективне функціонування механізму формування та реалізації кредитної діяльності банку, у тому числі його інструменти, важелі та методи впливу на процес кредитування, залежать від повноти забезпечення економічних інтересів суб'єктів кредитних відносин; забезпечуючи реалізацію процесу кредитування, механізм формування та реалізації кредитної діяльності банку охоплює і регулятивні дії, спрямовані на його адаптацію до швидкозмінної господарської ситуації. Реалізується через різноманітні кредитні процедури та види кредитних продуктів» [82].

1.3 Система показників оцінювання ефективності кредитної діяльності банку

Головна мета кредитної діяльності будь-якого банку – досягти зростання завдяки зміцненню та підвищенню надійності якості кредитного портфеля банку. Також серед основних завдань кредитної діяльності є створення високоякісних активів, що забезпечують постійний плановий рівень прибутковості; вкладання кредитних коштів в економічно перспективні, рентабельні проекти; розробка й активне впровадження нових кредитних продуктів; зміцнення і підвищення конкурентоспроможності на ринку; підвищення якості наданих послуг [86].

Основною економічною функцією банків є кредитування їх клієнтів. Від того, наскільки добре банки реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості

робочих місць, будівництву об'єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність.

Кредитна діяльність банку є одним із основоположних критеріїв, який відрізняє його від небанківських установ. У світовій практиці саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банку.

Ефективність кредитної діяльності комерційних банків має важливе значення, саме тому набуває актуальності питання щодо здійснення її оцінки та з'ясування факторів, які її визначають.

Ефективність кредитної діяльності банку аналізується за допомогою системи показників, до якої включають:

- дохідність кредитних операцій;
- дохідність активів за рахунок кредитних операцій;
- питома вага доходів від надання кредитів в загальній сумі доходів;
- рентабельність кредитних операцій;
- прибутковість кредитних операцій;
- дохід на одного працівника кредитного відділу.

Дохідність кредитних операцій може бути розрахована за допомогою таких показників:[33]

1. Дохідність кредитних вкладень – розраховується діленням доходу від кредитних операцій на середню суму кредитних вкладень за досліджуваний період:

$$K_{\text{дох}} = \frac{\text{дохід від кредитних операцій}}{\text{середня сума вкладень за період}} \quad (1.1)$$

Даний коефіцієнт є універсальним показником, що характеризує ефективність вкладень у кредитні операції і показує, скільки банк отримує доходів з кожної гривні, вкладеної саме в кредитні операції. Його застосування дає змогу зробити порівняльний аналіз ефективності різних видів банківських операцій (операцій з цінними паперами, з валютою, лізингові операції тощо) і оптимізувати напрями використання банківських ресурсів, віддаючи пріоритети найдохіднішим видам діяльності. За умови

ідеальної фінансової дисципліни позичальників, коли виконуються всі умови договорів і всі кредити та проценти за ними повертаються повністю, цей коефіцієнт дорівнюватиме середньозваженій процентній ставці за кредитами. Під час розрахунку даного коефіцієнта чисельник береться фактична сума отриманого доходу від процентів за кредитами. Для точнішого розрахунку вона може бути скоригована на суму втрат від списання безнадійних кредитів за аналізований період.

2. Дохідність активів за рахунок кредитних операцій – розраховується діленням доходу від кредитних операцій на середню суму активів:

$$K_{\text{дох акт}} = \frac{\text{дохід від кредитних операцій}}{\text{середня сума активів}} \quad (1.2)$$

Використання даного коефіцієнта менш поширене, ніж попереднього показника. Він характеризує внесок кредитних операцій у загальну дохідність активів. Різновидом цього показника може бути коефіцієнт, у знаменнику якого замість загальних активів беруться тільки дохідні активи. За високої частки кредитів у загальних активах його значення наблизатиметься до значення першого коефіцієнта – дохідності кредитних вкладень.

3. Питома вага (частка) доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів розраховується діленням доходу від кредитних операцій на загальну суму доходів банку:

$$Ч_{\text{дох кр}} = \frac{\text{дохід від кредитних операцій}}{\text{доходи банку, всього}} \quad (1.3)$$

Цей коефіцієнт характеризує частку доходів, отриманих банком від надання кредитів у загальних доходах банку від інших активних операцій. Аналізуючи його, доцільно порівняти значення даного показника зі значенням коефіцієнта кредитної активності. Якщо коефіцієнт питомої ваги кредитних доходів вищий коефіцієнта питомої ваги кредитів у дохідних активах, це свідчить про те, що ефективність кредитних операцій вища, ніж ефективність інших банківських операцій.

4. Рентабельність кредитних операцій може бути проаналізована за допомогою низки показників, які доповнюють один одного. Рентабельність

кредитних операцій (P1) розраховується діленням прибутку від кредитних операцій на витрати, пов'язані із залученням ресурсів та функціонуванням кредитного відділу:

$$P1 = \frac{\text{Процентні доходи від кредитів} - (\text{процентні витрати} + \text{витрати кредитного відділу})}{\text{процентні витрати} + \text{витрати кредитного відділу}} \quad (1.4)$$

Різновидом показника рентабельності може бути також відношення процентних доходів від кредитів до процентних витрат, пов'язаних із залученням ресурсів.

$$P2 = \frac{\text{процентні доходи від кредитів}}{\text{процентні витрати на залучення ресурсів}} \quad (1.5)$$

Цей показник характеризує ефективність обраної політики щодо регулювання співвідношення між ціною ресурсної бази та ціною розміщення ресурсів. Зростання даного коефіцієнта характеризує високу якість менеджменту в банку.

5. Про ефективність процентної політики може свідчити і зворотний показник – відношення процентних витрат на залучення ресурсів до процентних доходів від кредитних операцій:

$$B = \frac{\text{процентні витрати на залучення ресурсів}}{\text{доходи від кредиту, всього}} \quad (1.6)$$

Зниження даного показника є, безумовно, позитивним явищем, проте аналіз слід доповнити оцінкою абсолютної суми прибутку, яка в результаті жорсткої процентної політики не повинна призводити до зменшення обсягу залучених ресурсів та зниження попиту на дорогі кредити.

6. Прибутковість кредитних операцій розраховується діленням прибутку від кредитних операцій на середню суму кредитів:

$$P = \frac{\text{прибуток від кредитних операцій}}{\text{середня сума кредитів}} \quad (1.7)$$

Даний коефіцієнт показує, скільки отримано прибутку від кредитних операцій на кожну гривню, вкладену в кредитні операції. Зростання показника прибутковості кредитних операцій вищими темпами порівняно зі зростанням показника дохідності кредитних операцій свідчить про підвищення ефективності кредитних вкладень.

7. Для порівняльного аналізу ефективності роботи працівників кредитних відділів різних банків або філій банку можна розраховувати показник продуктивності праці як відношення доходу від кредитних операцій до середньооблікової чисельності працівників кредитного відділу.

$$Д1_{\text{прац}} = \frac{\text{доходи від кредитних операцій}}{\text{середньооблікова чисельність працівників кредитного відділу}} \quad (1.8)$$

Даний показник не доцільно використовувати для порівняльного аналізу ефективності роботи різних відділів та департаментів у межах одного банку, оскільки продуктивність праці працюючих різних структурних підрозділів буває незіставною, і як правило, залежить не від зусиль конкретних працівників, а від ефективності тих чи інших операцій та ділової активності банку.

8. Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку

$$K = \frac{\text{дохідність портфеля} - \text{ставка без ризику}}{\text{показник ризику кредитного портфеля}} \quad (1.9)$$

Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем може бути використаний банком у процесі перспективного або ретроспективного аналізу. Перспективний аналіз проводиться на стадії формування кредитного портфеля і дозволяє порівняти ефективність різних варіантів розміщення ресурсів. Крім того, цей підхід можна використати для формування портфеля заданої якості. Для цього слід встановити внутрішній ліміт ефективності кредитних операцій – граничний рівень, нижче за який видача кредиту визнаватиметься за недоцільну. У результаті буде сформовано оптимальний з погляду співвідношення доходу та ризику кредитний портфель.

Ретроспективний аналіз дозволяє оцінити результати управління кредитним портфелем банку у порівнянні з очікуваними (плановими) значеннями коефіцієнтів ефективності, а також з аналогічними показниками діяльності інших банків або із ринковим портфелем. За результатами ретроспективного аналізу виявляють динаміку ефективності кредитного портфеля та її відповідність стратегії управління банком.

Слід зазначити, що основними чинниками, які визначають ефективність кредитної політики банку, є зростання його ринкової вартості з урахуванням невизначеності та конфліктності зумовленого ними ризику.

Ефективність кредитування досить важко точно оцінити, оскільки на неї впливає досить багато факторів, що не піддаються кількісній оцінці. Саме тому для більш повного та комплексного аналізу необхідно використовувати системний підхід. Відтак, наведені показники оцінки ефективності кредитної діяльності у банку дозволяє роботу банків на двох рівнях: рівні кожного окремого банку та рівні банківської системи, реального сектору та національної економіки в цілому. Оцінка кредитної діяльності банків за допомогою розглянутих показників дозволяє оцінити зовнішнє та внутрішнє середовище формування кредитного портфеля банківських установ та врахувати основні фактори впливу на ефективність та стабільність функціонування банківської системи в цілому.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»

2.1. Аналіз структури та динаміки кредитної діяльності банку

Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль» (скорочена назва — АТ «Райффайзен Банк Аваль») зареєстровано 27 березня 1992 року (до 25 вересня 2006 року — Акціонерний поштово-пенсійний банк «Аваль»). Із жовтня 2005 року банк став частиною банківської групи Райффайзен Інтернаціональ Банк-Холдинг АГ, Австрія (із жовтня 2010 р. — Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ). Станом на 31 грудня 2017 року Група РБІ володіла 68,28% акцій українського банку, Європейський банк реконструкції та розвитку — 30% акцій [84].

Широкий перелік стандартних та новітніх банківських послуг надаються більш ніж 2,5 млн. клієнтам Райффайзен Банку Аваль через загальнонаціональну мережу, до якої станом на кінець 2017 року входили 500 відділень по всій Україні.

Райффайзен Банк Аваль залишається лідером із якості обслуговування в українському банківському секторі. За оцінкою компанії GfK-Україна, яка спеціалізується на дослідженні ринків, репутація Райффайзен Банку Аваль перевищує середньоринкову.

Вагомі успіхи банку традиційно визнають і в Україні, і за її межами впливові видання та експерти, рейтингові компанії, партнери та клієнти. Зокрема, у 2017 році його було названо кращим банком в Україні в межах конкурсу Awards for Excellence 2017 журналу Euromoney, кращим українським банком у рейтингу банків світу журналу Global Finance та кращим банком України в рейтингу Europe Banking Awards видання EMEA Finance, а також кращим банком з торгового фінансування в Україні (журнал Global Finance) та найактивнішим банком-емітентом в Україні за програмою

сприяння торгівлі (TFP) ЄБРР. Райффайзен Банк Аваль було названо кращим і в низці інших рейтингів [83].

Банк прагне й надалі підвищувати якість обслуговування клієнтів, використовуючи свій досвід та досвід банків — членів групи Райффайзен Банк Інтернаціональ, а також новітні технології.

Фактори зовнішнього середовища та їх вплив на діяльність банку розглянемо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Фактори зовнішнього середовища та їх вплив
на АТ «Райффайзен Банк Аваль»***

Група факторів	Фактор	Прояв	Можливі відповідні дії банку
1	2	3	4
Економічні	Загальна характеристика економічної ситуації	Підйом, зростання ВВП	Збільшення асортименту
	Рівень безробіття	Зростає	Зменшення асортименту
	Облікова ставка НБУ	Зростає	Можливе зростання вартості послуг
	Фінансовий стан суб'єктів господарювання	Тенденція до стабілізації	З'явилась можливість збільшення інвестицій за рахунок довгострокових кредитів
Правові	Податкова політика	Зменшення розміру податку на прибуток з 25 до 18% з 1 січня 2015 року. Чіткіше тепер в Податковому кодексі прописані випадки, коли не платяться податки при прощенні боргу позичальників. «Чинна норма створювала ризики численних податкових інтерпретацій.	З'явилась можливість збільшити суму реінвестованого прибутку

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
Технологічні	Державна технічна політика	Стимулювання інноваційної діяльності	Збільшувати кількість науково-технічних розробок
Соціально-культурні	Зниження доходів населення	Зростання попиту на кредитні послуги банку	Розширення обсягів надання послуг

Примітки:

* складено автором на основі джерел [83]

** значення станом на 30.09 (через відсутність даних на кінець року)

Загальна ситуація у державі, зовнішні чинники, до яких відносять правові, економічні, технологічні та соціально-культурні, навіть при незначних змінах мають високий вплив на діяльність банків. АТ «Райффайзен Банк Аваль», своєчасно реагує на всі зовнішні зміни, постійно оновлюючи та покращуючи свої банківські продукти та умови їх надання.

Також банк активно проводить аналіз кредитів і дебіторської заборгованості на предмет зменшення корисності. Банк використовує своє судження при оцінці збитків від зменшення корисності в ситуаціях, коли позичальник зазнає фінансових труднощів і відсутній достатній обсяг фактичних даних про аналогічних позичальників. Банк аналогічним чином оцінює зміни майбутніх грошових потоків на основі даних спостережень, що вказують на несприятливу зміну в статусі погашення зобов'язань позичальниками у складі групи або зміну державних чи місцевих економічних умов, що співвідноситься з випадками невиконання зобов'язань за активами у складі групи. Керівництво використовує оцінки, що базуються на історичних даних про історію збитків стосовно активів з аналогічними характеристиками кредитного ризику й об'єктивних ознак зменшення корисності за групами кредитів і дебіторської заборгованості. Банк використовує своє судження при коригуванні даних спостережень стосовно групи кредитів або дебіторської заборгованості для відображення поточних обставин.

Таблиця 2.2

Динаміка обсягу кредитного портфелю АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2015-2018 рр. (станом на 31.12)[83]*

Показник	2015 рік, тис грн	2016 рік, тис грн	Відх., %	2017 рік, тис грн	Відх., %	2018 рік, тис грн	Відх., %
Кредити великим підприємствам	30033245	32182281	7,16	32580004	1,24	37855660	16,19
Кредити малим підприємствам	4124816	3563980	-13,6	2814076	-21,04	3618281	28,58
Кредити фізичним особам	20707991	16447125	-20,58	7825106	-52,42	7757691	-0,86
Кредити мікро-підприємствам	2208501	1972051	-10,71	1536318	-22,10	2309995	50,36
Загальна сума	57074553	54165437	-	44755504	-	51541627	-
Мінус – Резерв під зменшення корисності	30701715	26241811	-	7406818	-	5759114	-
Кредити клієнтам	26372838	27923626	5,88	3738686	33,75	45782513	22,58

*Примітка: дані за 2018 р. наведені станом на 30.09.2018

Аналізуючи дані таблиці, бачимо, що кредити великим підприємствам у 2018 році мав найбільш високий показник, порівняно з попередніми роками, відхилення досягло 16,19%.

Кредити малим підприємствам мали від'ємне відхилення у період з 2015 по 2017 роки, а у 2018 році сума наданих кредитів збільшилась та показник досяг 28,58%.

Кредити, надані фізичним особам у 2018 році має від'ємне значення, проте показник збільшився до -0,86% , порівняно з 2017 роком, де він сягав - 52,42%.

Значне підвищення відсоткового значення досягнуто у 2018 році по кредитуванню мікро-підприємств, тут відхилення досягло 50,36%, порівняно з 2017 роком, де значення було -22,10.

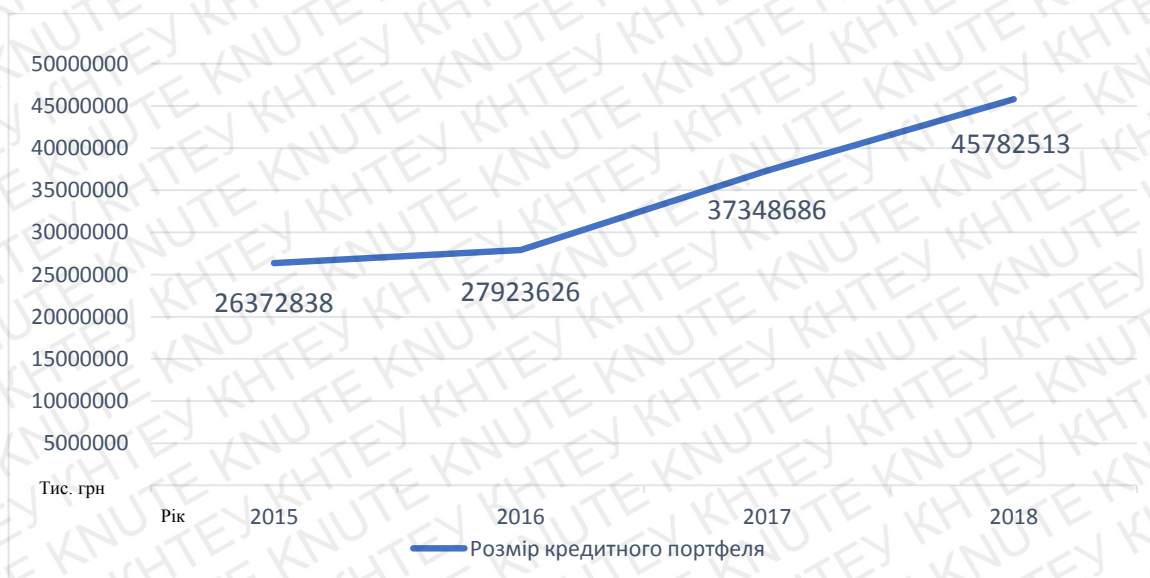

Рис. 2.1. Розмір кредитів, наданих клієнтам банку за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

Аналізуючи дані, бачимо що у період з 2015 по 2016 рік розмір кредитів збільшувався незначно, на 5,88%, 2017-го року показник досяг розміру 33,75%, але на кінець 3-го кварталу 2018 року відбулось зменшення до 22,58% загальної суми виданих кредитів.

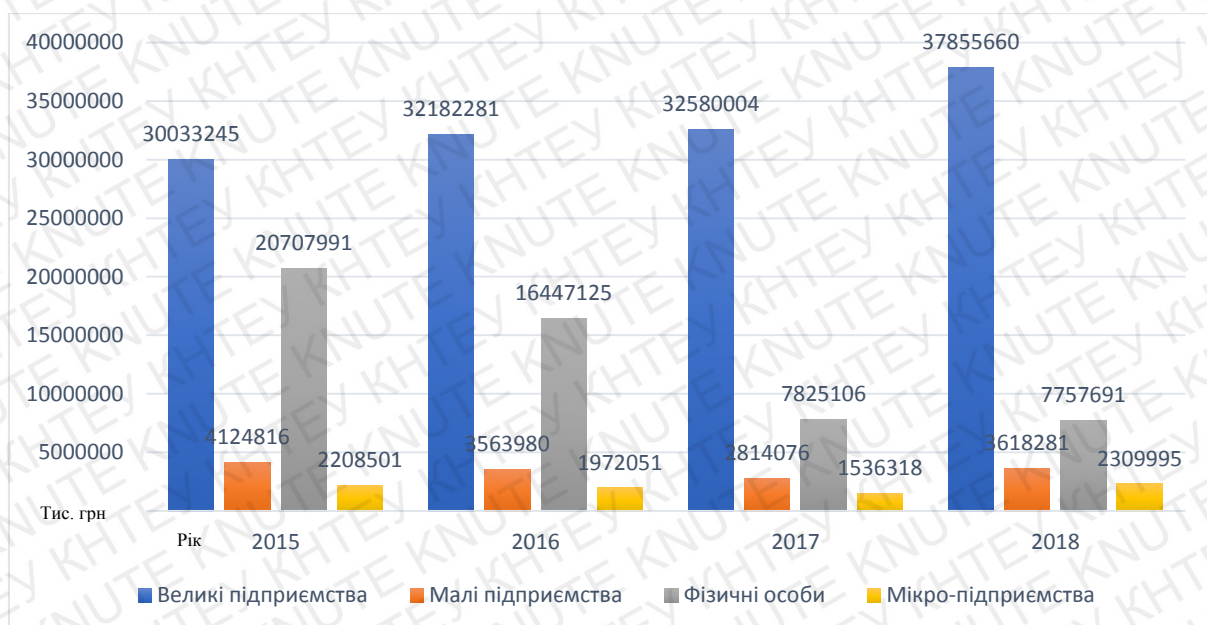

Рис. 2.2. Динаміка кредитів у розрізі прокредитованих осіб за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

Розглядаючи розмір виданих кредитів у розрізі прокредитованих осіб, бачимо, що великі підприємства протягом усіх 4 років мають тенденцію до збільшення. Особливо помітне підвищення спостерігається у 2018 році та складає 16,19%, порівняно з 2017. В основному це пов'язано з тим, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» має партнерські зв'язки та активно підтримує агробізнес в Україні, надаючи інвестиційні кредити за зниженими ставками у рамках партнерських програм.

Щодо малого бізнесу, тут у період з 2015 по 2017 роки спостерігалась тенденція стрімкого зниження кредитування, в основному же було пов'язано зі скрутним становищем малого бізнесу з 2015 року та високими відсотковими ставками. Проте у 2018 році, порівняно з 2017, кількість виданих кредитів збільшився на 28,58%, що обумовлено більш стійким ринком та стабілізацією фінансового становища.

Кредитування мікро-бізнесу стрімко піднялось у 2018 році, при тому що у період з 2015 по 2017 роки було помітно сильне зниження відносного показника. Стрімкий підйом відхилення до 50,36% в основному відбувся завдяки тому, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» приділив високу увагу покращенню умов кредитування для нового та мікро-бізнесу, це призвело до стрімкого підвищення рівня кредитування та притоку нових клієнтів.

Аналізуючи показники кредитування фізичних осіб, бачимо, що у 2016 році, порівняно з 2015 показник знизився -20,58%, через високі ризик-критерії основними позичальниками були зарплатні та пенсійні клієнти банку, зниження було обумовлене високими процентними ставками та консервативно обмеженою політикою банку. У 2017 році пониження досягло -52,42% порівняно з 2016 роком. У 2017 році ситуація покращилась через те, що ризик-критерії знизились, що свідчило про стабілізацію фінансового стану позичальників, АТ «Райффайзен Банк Аваль» почав залучати нових клієнтів, що призвело до того, що показник підвищився на 51,56% та становив -0,86%. На тлі економічної стабілізації та поступового повернення довіри клієнтів, кредитування у банку пожвавилось.

Станом на 31 грудня 2017 року Банк мав концентрацію кредитів у розмірі 7 685 500 тис. грн, наданих десятьом найбільшим позичальникам або групам позичальників (17,17% загального кредитного портфелю) (2016р.: 10 349 362 тис. грн, 19,11%). За цими кредитами було сформовано резерв у розмірі 548 555 тис. грн. (2016р.: 6 586 754 тис. грн). У таблиці наведені групи позичальників, частка кредитів яких найбільша у загальному кредитному портфелі.

Таблиця 2.3

Обсяг кредитів, наданих АТ «Райфайзен Банк Аваль» найбільшим позичальникам за період 2015-2017 рр (станом на кінець року)*

Галузь	2015	%	2016	%	2017	%
Фізичні особи	20 707 991	36	16447125	30	7825106	18
Торгові підприємства	12 439 253	22	11426579	21	13114337	29
Виробництво	8 159 902	13	8039789	15	5017228	11
Сільське господарство та харчова промисловість	7 323 128	14	10497162	19	12110509	27
Нерухомість та будівництво	5 512 219	10	5202760	10	4779706	11
Послуги	1 710 747	3	14900334	3	855 774	2
Транспорт та зв'язок	786 918	1	693 729	1	583 658	1
Інші галузі	434 395	1	368 259	1	449 186	1

*Примітка: складено автором на основі джерел [83]

Як показують дані, обсяги кредитування фізичних осіб завжди було одним із найважливіших, проте з кожним роком показник знижувався, наприкінці 2017 року становив 18%, на відмінно від 2015 року, де показник мав найбільшу частку 36%. Кредитування торгових підприємств, навпроти, зросло і у 2017 році мав найвищу цифру 29%, у порівнянні з 2015 та 2016 роками. Сільське господарство також має тенденцію до росту та у 2017 році досягло 27%, порівняно з минулими роками. Щодо виробництва, тут

коливання невеликі, даній галузі завжди приділяється особлива увага, також майже постійний показник має нерухомість. Послуги, транспорт та зв'язу завжди входить до топ-10 галузей, проте займають найнижчий показник серед загального обсягу.

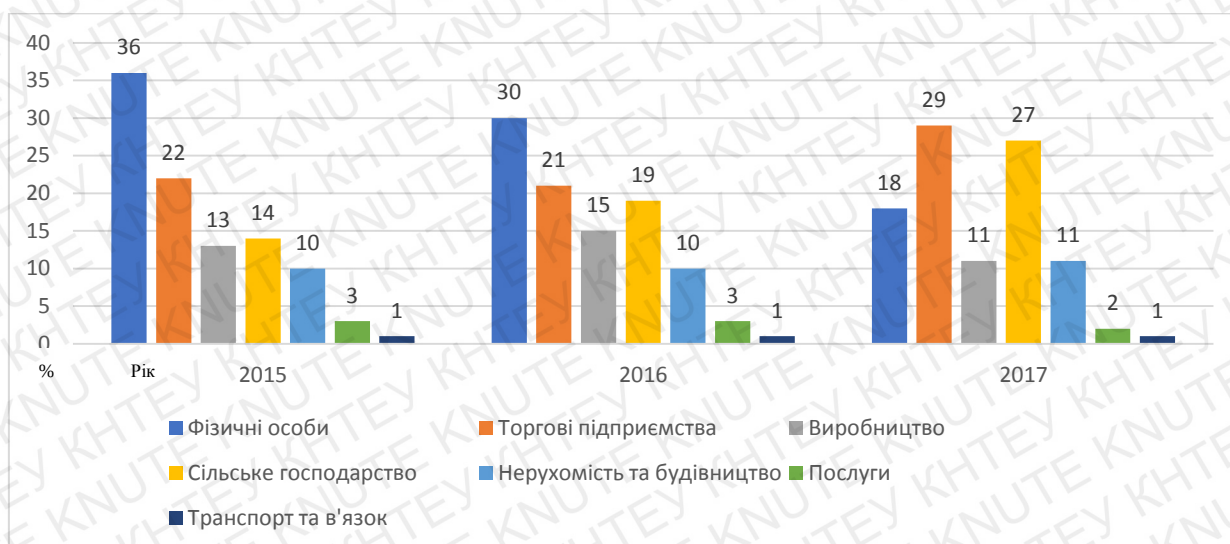

Рис. 2.3 Відсоткове співвідношення обсягів кредитів найбільшим позичальникам за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

АТ «Райффайзен Банк Аваль» тривалий час залишається одним із лідерів української банківської системи у сфері кредитування бізнесу практично всіх галузей економіки країни.

Оцінка кредитного ризику та розрахунок очікуваних кредитних збитків враховують прогнозну інформацію. Банк здійснює аналіз та визначає основні економічні показники, що впливають на кредитний ризик та очікувані кредитні збитки.

2.2. Оцінка ефективності кредитної діяльності банку

При оцінці рівня кредитного ризику з використанням показників резерву на знецінення необхідно розрахувати коефіцієнт випередження (Ко),

який дозволить з'ясувати причини його зростання. У тому випадку, якщо темпи приросту кредитного портфеля вище темпів приросту Резерву на знецінення ($До > 1$), то дана ситуація не становить загрози для банку, оскільки саме зростання розміщуються кредитів визначає зростання Резерву на знецінення в банку, що вважається нормальною ситуацією для будь-якого функціонуючого банку. У зворотному випадку, коли темпи приросту Резерву вище темпів приросту кредитного портфеля ($До > 1$), можна судити про те, що фінансовий стан позичальників кредитної установи знижується, що змушує банк створювати резерви, страхуючи себе від можливих втрат, пов'язаних з неплатоспроможністю клієнтів.

Таблиця 2.4

**Показники ефективності кредитної діяльності АТ «Райффайзен
Банк Аваль» за період 2015-2017 рр. (станом на кінець року)***

Показники	2015	2016	2017
Доходи від кредитних операцій, тис. грн	6043781	5895663	6492704
Середня сума кредитів, тис. грн	28621227	27148232	32636156
Середня сума активів, тис. грн	50462459	55468931	32190726
Доходи банку, всього, тис. грн	9442216	10654467	11680643
Процентні доходи від кредитів, тис. грн	5440901	5159406	5557232
Процентні витрати на залучення ресурсів, тис. грн	1455871	1495127	1249346
Дохідність кредитних вкладень, %	21,12	21,72	19,89
Дохідність активів за рахунок кредитних операцій, %	11,98	10,63	10,44
Частка доходів від надання кредитів у доходах, %	64,01	55,34	55,59
Рентабельність кредитних операцій 1	2,74	2,45	3,45
Рентабельність кредитних операцій 2	3,74	3,45	4,45
Ефективність процентної політики	0,24	0,25	0,19

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

Аналізуючи таблицю, бачимо, що дохідність кредитних вкладень у 2015 та 2016 роках змінилась незначно, на 0,6 одиниць, а у 2017 році показник зменшився на 1,83 одиниці. Це свідчить про те, що ефективність вкладень у кредитні операції та доходи банку від цих вкладень знизились.

Що стосується дохідності активів за рахунок кредитних операцій – тут показник також має тенденцію до зниження. У 2015 році мав найбільш високий показник 11,98, а у 2016 та 2017 роках знизився до 10,63 та 10,44 відповідно. Це означає, що за ці роки внесок кредитних операцій у загальний обсяг дохідності активів знизився.

Частка доходів від надання кредитів у доходах знизилась у 2016 році, порівняно з 2015, з 64,01% до 55,34%, а у 2017 році відбулось незначне підвищення показника до 55,59%.

Аналізуючи показник рентабельності, бачимо, що відбулось зниження у 2016 році, порівняно з 2015. А у 2017 зафіксований значний приріс, що свідчить про ефективні заходи кредитним портфелем.

Коефіцієнт ефективності процентної політики у 2016 році збільшився на 0,01 порівняно з 2015 роком, а у 2017 році знизився на 0,06.

Розглянемо показники кредитної діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.4

Показники кредитної діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 2015-2018 рр. (станом на 31.12)[83]*

Назва показника	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Активи банків, тис. грн.	53573225	57364637	66297389	71246141
Кредити надані, тис. грн.	26372838	27923626	36844668	45782513
Частка кредитів у активах, %	49,23	48,68	55,57	64,25
Частка прострочених кредитів у кредитах наданих, %	31,12	32,36	32	36
Частка резерву у наданих кредитах, %	23,5	24,27	23,36	29,36

*Примітка: дані за 2018 р. наведені станом на 30.09.2018

Отже, проблема спрямування кредитних коштів на розвиток реального сектору економіки дійсно залишається актуальною. Також зауважимо, що у кредитній діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» відбулася стабілізація

частки прострочених кредитів, проте вона залишається досить високою – на рівні 31,12%, 32,36%, 32% та 36% відповідно у 2015, 2016, 2017 та 2018 роках. Тому однозначний висновок про те, що Банку вдалося поліпшити роботу із проблемними кредитами робити передчасно. На практиці такі факти потребують окремого вивчення в кожному конкретному банку, і зокрема в АТ «Райффайзен Банк Аваль», адже іноді у банківських установах фактичне прострочення виплат за кредитами приховується пролонгацією, що й впливає на зазначений показник.

Таким чином, аналіз стану кредитного портфеля банку показав, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» збільшує обсяги надання кредитів. у 2018 році, незважаючи на певне погіршення своєї платоспроможності та підвищення кредитного ризику у 2018 році у зв'язку із нестабільною ситуацією в Україні.

Розглянемо більш докладно динаміку та структуру проблемних кредитів досліджуваного банку (рис. 2.4).

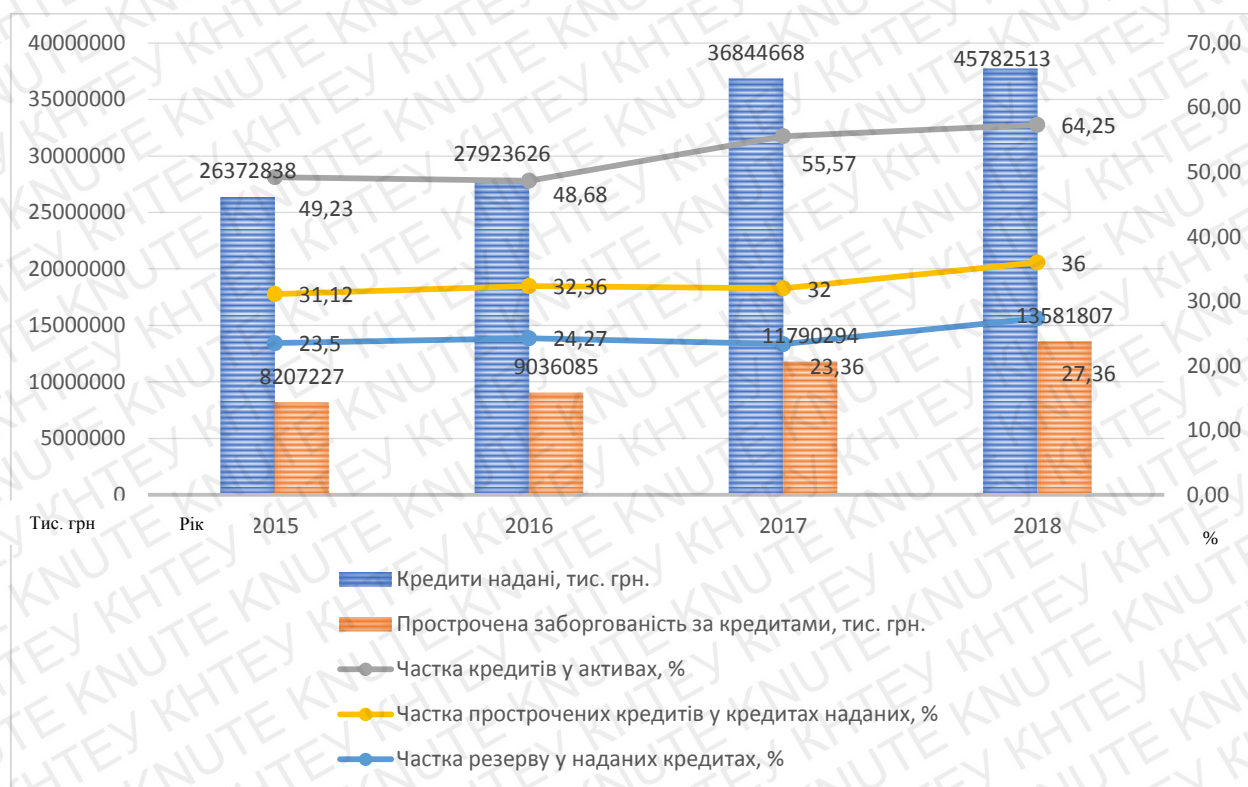

Рис. 2.4. Показники динаміки проблемної заборгованості

АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

З проведеного аналізу динаміки проблемної заборгованості, бачимо, що обсяг простроченої заборгованості АТ «Райффайзен Банк Аваль» зростає, її питома вага зростає з 31,12% у 2015 році до 36% у 2018 році, що є негативною тенденцією (рис. 2.3). Варто зазначити, що зростання проблемної заборгованості у 2015 році та її різке збільшення у 2018 році, також питома вага проблемної заборгованості у загальній сумі кредитів зростає протягом аналізованого періоду.

Структура проблемних кредитів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за групами позичальників має такий вигляд (рис. 2.5).

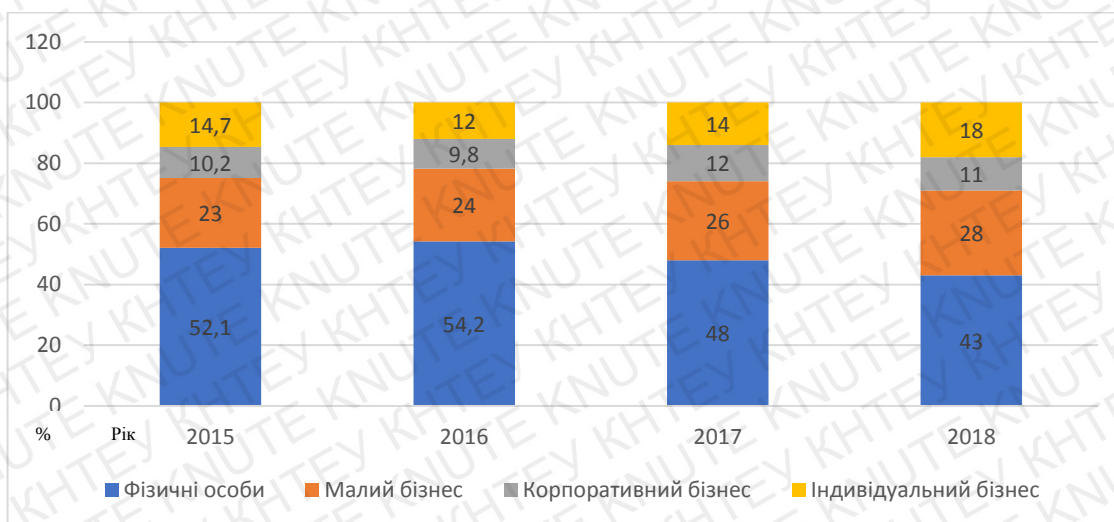

Рис. 2.5. Структура проблемних кредитів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за групами позичальників у за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

Отже, з рисунка бачимо, що найбільшу питому вагу в структурі проблемних кредитів займають кредити фізичним особам – 52,1% у 2015 році, 54,2% у 2016 році, 48 % - у 2017 році та 43% у 2018 році. Проблемні кредити індивідуальному бізнесу складають відповідно 14,7%, 12%, 15%, 18%, у корпоративному бізнесу – 10,2%, 9,8%, 12% та 11%, у малому бізнесі – 23%, 24%, 26% та 28% [83].

За строками відстрочки проблемні кредити АТ «Райффайзен Банк Аваль» можна поділити таким чином (рис. 2.6) [84].

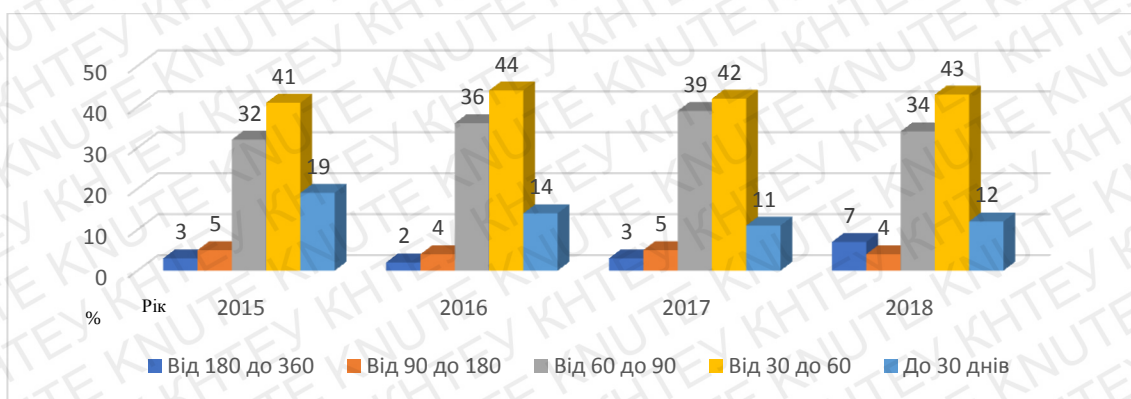

Рис. 2.6. Структура проблемних кредитів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за строками відстрочки у % за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

Таким чином, за строками відстрочки проблемних кредитів найбільшу питому вагу займають відстрочені кредити від 30 до 60 днів 41%, 44%, 42% та 43%, найменшу питому вагу займають кредити з відстрочкою від 180 до 360 днів.

Отже, з проведеного аналізу видно, що обсяг проблемних кредитів та резерви для відшкодування втрат за кредитними операціями знаходяться в оптимальному співвідношенні, що свідчить про помірність кредитного ризику досліджуваного банку.

Таблиця 2.5

Резерви під зменшення корисності кредитів клієнтів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2015-2018 рр. (станом на 31.12) [83]*

Показник	2015	2016	2017	2018
Великі підприємства	10 984 685	10 612 745	2 841 117	1 273 589
Малі підприємства	2 579 808	1 845 146	311 828	82 154
Фізичні особи	15 912 830	12 715 701	3 939 158	2 686 792
Мікро-підприємства	1 224 392	1 068 2194	314 715	234 016
Всього	30 701 715	26 241 811	7 406 818	4 276 551

*Примітка: дані за 2018 р. наведені станом на 30.09.2018

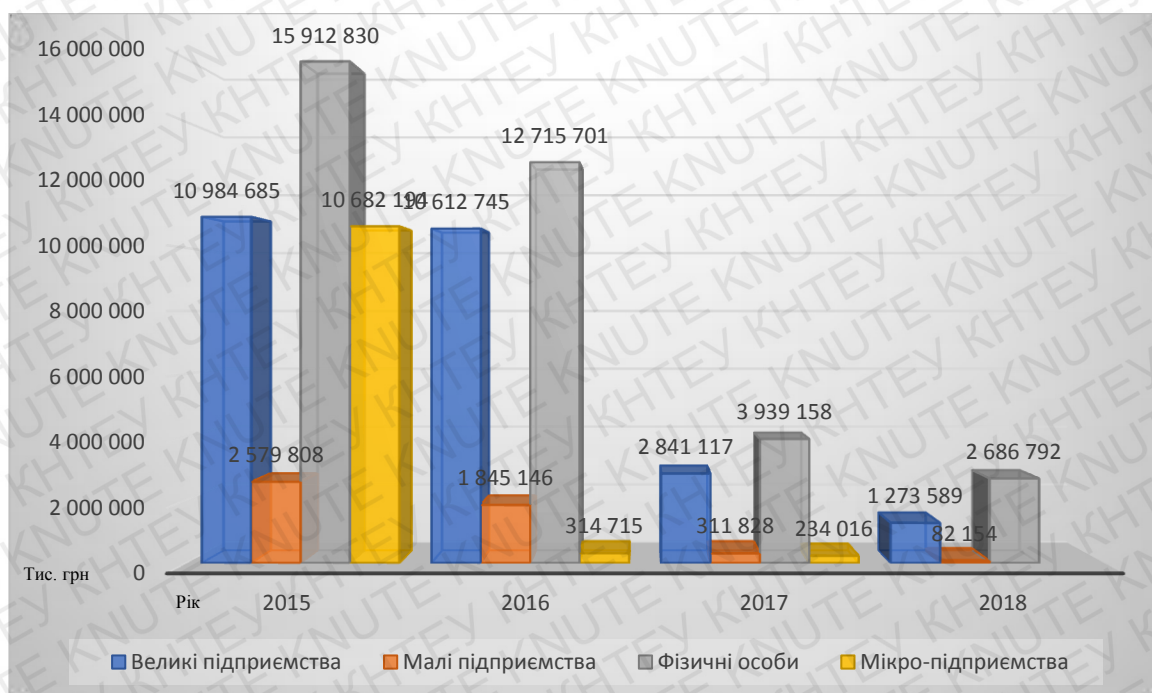

Рис. 2.6. Резерви під зменшення корисності кредитів клієнтів за період 01.01.2015 – 30.09.2018 рр.*

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

На рисунку 2.6 видно, що з кожним роком кількість резервів під зменшення корисності кредитів знижується, так у 2018 році, порівняно з 2015 резерви для великих підприємств знизились на 88,41%, для малих - 96,82%, для фізичних осіб зниження відбулось до -83,12%, що стосується мікро-підприємств – тут показник змінився на – 80,89%.

АТ «Райффайзен Банк Аваль» визначає суму резерву під зменшення корисності несуттєвих кредитів, наданих клієнтам (включаючи кредитні картки, іпотечні кредити та незабезпечені споживчі кредити), а також окремих суттєвих кредитів, стосовно яких ще немає об'єктивних ознак зменшення корисності, на сукупній основі. Банк аналізує резерви під зменшення корисності на кожну звітну дату.

2.3. Організаційне, методичне та інформаційне забезпечення кредитної діяльності

Банківська діяльність охоплює різні напрями, які забезпечують у кінцевому результаті її ефективність. Оцінка аналізу кредитного портфеля банку передбачає проведення комплексного аналізу, який дає можливість дослідити його з різних аспектів роботи банку.

Щодо АТ «Райффайзен Банк Аваль», то установа намагається вчасно оцінювати та постійно удосконалювати методику впливу можливих негативних факторів на банк і, як показує результат, стрес-тести — один із дієвих методів оцінки, оскільки його результати надають можливість розробити шляхи зміцнення позицій банку із усіх можливих сценаріїв розвитку подій. Зважаючи на активну позицію банку в частині стрес-тестування, злагоджену співпрацю акціонерів та команди банку, швидку реакцію на потреби та зміни ринку, банк п'ять років поспіль тримає лідерство у сегменті роздрібного банківського обслуговування в Україні, адже він орієнтований перш за все на платіжні операції для населення та юридичних осіб усіх форм власності. Ефект якісного застосування методики стрес-тестування дає змогу фінансовому менеджменту банку володіти інформацією про зміни характеру чинників ризику та ступеня впливу на результати діяльності банку протягом певного періоду часу.

Досліджуючи процес формування та реалізації кредитної політики в банку, зокрема АТ «Райффайзен Банк Аваль», варто також зосередити свою увагу на його інформаційному забезпеченні.

Склад інформаційної бази тісно переплітається із факторами впливу на кредитну політику, що були визначені нами вище. Відповідно до наведених факторів, інформаційну базу варто поділити на дві групи: внутрішню та зовнішню. Складові зовнішньої інформації призначені для забезпечення відповідальних органів банку інформацією щодо стану кон'юнктуру ринку, стан економіки країни цілому. База зовнішньої інформації накопичується шляхом збору даних щодо контрагентів, відсоткові ставки, обсяги операцій

тощо. Враховуючи виділені нами фактори кредитної політики вважаємо за доцільне згрупувати зовнішні джерела інформації враховуючи їх приналежність до цих факторів. Дана інформація представлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Зовнішнє інформаційне забезпечення процесу формування та реалізації кредитної політики [3, с. 36]

Група факторів	Необхідні дані	Джерело
1	2	3
Зовнішні некеровані фактори	– загальний стан економіки країни, а також стан економіки регіону, де функціонує банк; – грошово-кредитна політика Національного банку України (НБУ); – фінансова політика державних органів влади; – рівень доходів населення, здатність споживати кредитні продукти; – рівень цін на банківські послуги; – політична ситуація в країні; – рівень соціальної напруги.	– ЗМІ; – періодичні видання світових організацій (МВФ, Світового банку та ін.); – дані рейтингових агентств; – прогнози аналітичних компаній; – офіційні статистичні дані Держкомстату, НБУ, тощо
Зовнішні частково керовані фактори	– попит клієнтів на послуги банку; – платоспроможність позичальників, сумлінність у виконанні зобов'язань; – регіональна специфіка клієнтури; – фактор часу – знецінення предмету застави за час дії кредитної угоди; – діяльність конкурентів на ринку.	– статистичні дані Держкомстату, НБУ; – періодичні видання та звіти НБУ, МФУ та ін. органів влади; – ЗМІ; – висновки рейтингових агентств; – сайти підприємств-клієнтів; – звіти емітентів ЦП;

Виходячи з наведеної інформації можна виділити основні джерела інформації щодо стану зовнішнього середовища можна віднести: інформація Верховної Ради України; офіційний сайт Державного комітет статистики України; інформація з сайтів банків-конкурентів та банків-партнерів; дані різних Міністерств та відомств України; відомості Національного банку України; офіційний сайт Асоціації українських банків; сайт Державної фінансової служби; засоби масової інформації; дані міжнародних організацій, тощо.

До складу внутрішніх інформаційних джерел можна віднести внутрішньобанківську інформацію, що є закритою для сторонніх осіб. До даного інформаційного забезпечення можна віднести [43, с. 114]:

- плани (стратегічний план розвитку банку, фінансовий план банку, фінансові плани та бюджети за основними статтями формування доходів та здійснення витрат, тощо);

- звітність банку (управлінська звітність містить всі необхідні виданих для формування кредитної політики банку).

- контрольні дані (аудиторські висновки; результати перевірок ревізійної комісії, представників НБУ).

Для забезпечення комплексного аналізу кредитного портфелю можна використовувати всі види планової, нормативної, облікової, фінансової, статистичної, довідкової, методичної та інших видів інформації.

Для управління кредитним портфелем в банку використовується статистична звітність згідно «Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України».

Інформаційними джерелами аналізу кредитних операцій є такі форми бухгалтерської звітності (Додаток А)

За результатами вивчення *управлінської* звітності менеджерами вищої та середньої ланок банку приймаються поточні, тактичні та стратегічні управлінські рішення

Далі розглянемо особливості складання та подання *управлінської звітності* банків, яка активно використовується суб'єктами внутрішньобанківського сегменту грошового ринку. Даними суб'єктами виступають центри відповідальності (або підрозділи) банку. Інформаційною основою для складання *управлінської звітності* виступає управлінський облік. Управлінський облік забезпечує надходження менеджерам усіх рівнів інформації щодо основних параметрів діяльності компанії, тобто забезпечує зворотний зв'язок між об'єктом управління та менеджером для цілей контролю, аналізу та планування. Особливої актуальності даний вид обліку

набуває у процесі управління банківською діяльністю, яка вирізняється високою динамічністю, соціально-економічною значущістю та складністю внутрішньої організаційно-управлінської структури.

Однією з ключових складових підсистеми інформаційного забезпечення процесу формування та реалізації кредитної політики виступає нормативне забезпечення, яке, в свою чергу, також можна поділити на зовнішнє та внутрішнє.

До зовнішнього нормативного забезпечення відносять закони, постанови, інструкції, методичні рекомендації, листи та інші нормативно-правові акти уповноважених органів, що регулюють діяльності банку та можуть впливати на кредитну діяльність банку.

В свою чергу, до джерел внутрішнього нормативного забезпечення варто віднести інструкції, положення, політики, методичні рекомендації, норми і нормативи, що затверджуються банком. В рамках теми даної роботи основним документом вважаємо кредитну політику банку.

В АТ «Райффайзен Банк Аваль» кредитні операції здійснюються відповідно до «Положення про кредитування». Воно містить основні аспекти політики банку, на підставі яких надається кредит, об'єктивні норми та параметри, якими мають керуватися працівники банку в процесі надання кредитів, процедуру і порядок надання кредиту.

Внутрішньобанківський нормативний документ, що регламентує порядок формування резервів відповідно до вимог НБУ розроблено фахівцями банку. Обов'язковою до виконання і затверджена наказом по банку, управління резервами централізоване на рівні Головного офісу є методологія, на рівень формуванні резервів у банку не може ніхто впливати.

Оцінка кредитного ризику позичальника АТ «Райффайзен Банк Аваль» -це вивчення і оцінка якісних і кількісних показників економічного становища позичальника. Робота з оцінки кредитного ризику в банку проводиться в три етапи:

- 1) Проводиться оцінка якісних показників діяльності позичальника.

- 2) Здійснюється оцінка кількісних показників.
- 3) Проводиться отримання зведеної оцінки - прогнозу і формування остаточного аналізу.

Якісний аналіз є найбільш складним і вимагає ґрунтових знань, досвіду та інтуїції у даній сфері економічної діяльності. Його головна мета - визначати чинники ризику, області ризику, після чого ідентифікувати усі можливі ризики у складі кредитного.

При здійсненні кредитування АТ «Райффайзен Банк Аваль» неодмінно управляє ризиком. Для мінімізації кредитного ризику банк може здійснювати багато заходів, забезпечуючи найоптимальніший вплив на ризик. Виділяють внутрішні і зовнішні способи зниження ризику.

Внутрішні способи мінімізації кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» стосуються в основному внутрішньобанківського кредитного менеджменту АТ «Райффайзен Банк Аваль». Основними серед них є: оцінка кредитоспроможності позичальника, лімітування, нормування, диверсифікація, створення резервів.

Лімітування - це встановлення ліміту, тобто верхньої межі обсягів коштів, які надаються у позику одному клієнту.

Нормування кредитів має дві форми. Перша застосовується тоді, коли банк відмовляється надати позику позичальнику на будь-яку суму, навіть за умови, що позичальник погоджується платити вищу процентну ставку. Друга має місце тоді, коли банк готовий надати позику, але обмежує її розмір до суми, яка менша за ту, що хотів би отримати позичальник.

Ще одним способом у АТ «Райффайзен Банк Аваль» є гарантія. Це письмове зобов'язання третьої сторони сплатити борг у разі відмови від сплати позичальником.

Інформація, що використовується при формуванні та впровадженні кредитної політики банку, повинна відповідати наступним вимогам.

Доступність передбачає, що інформація, що підлягає аналізу, має бути зрозумілою для користувача з певним рівнем знання бізнесу, економіки і

бухгалтерського обліку. Складну інформацію, яка необхідна для повного розкриття ситуації, слід надавати найбільш зрозумілим способом.

Під значущістю розуміють те, що інформація повинна бути корисною для прийняття рішень стратегічного характеру [84].

Для того щоб інформація була значущою, вона має бути матеріальною. Інформація є матеріальною, якщо її ненадання або неправильне подання може вплинути на рішення щодо формування кредитної політики.

Надійність інформації забезпечується в тому разі, коли вона не містить матеріальних помилок.

Порівнянність даних забезпечується у тих випадках, коли існує можливість порівняти дані, що аналізується, з аналогічними за інші періоди з іншими банками, тощо.

Формування кредитної політики банку здійснюється на стратегічному рівні. Спостережною радою банку у межах її функцій та відповідальності перед власниками банку, вкладниками/контрагентами та органами банківського нагляду.

Вищим виконавчим органом, що забезпечує реалізацію кредитної політики банку на стратегічному рівні, є правління банку – у межах своїх повноважень та відповідальності перед спостережною радою банку, вкладниками та контрагентами та органами банківського нагляду.

Частину функцій правління банку для забезпечення прийняття управлінських рішень, адекватних сформованій ситуації, та контролю за їх виконанням в банках передають спеціально створеним колегіальним органам. Відповідно до вимог законодавства України банки зобов'язані створювати кредитний комітет як головний спеціалізований орган щодо ефективного управління їх кредитною діяльністю. Структура кредитних комітетів кожного конкретного банку визначається індивідуально залежно від його регіональної структури та системи делегування повноважень [84, с. 225].

На тактичному рівні у розробці кредитної політики беруть участь працівники підрозділу ризик-менеджменту та інших структурних підрозділів банку, що є учасниками процесу кредитування.

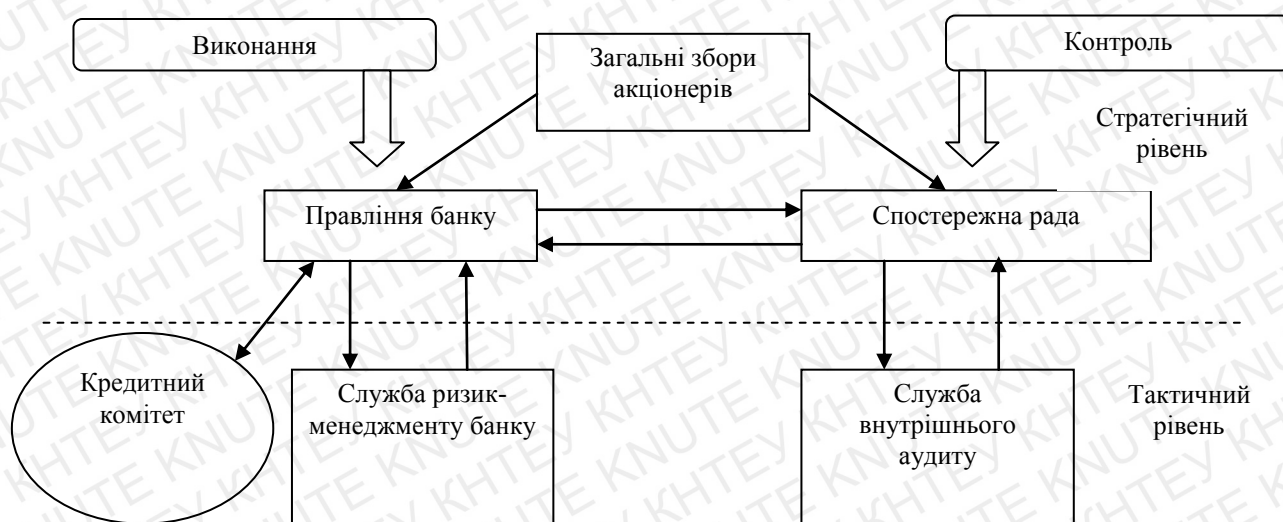

Рис. 2.7. Організація формування кредитної політики АТ «Райффайзен Банк Аваль» [84]

Основоположним документом у формуванні та оновленні організаційної структури управління (ОСУ) виступає Положення про організаційну структуру системи АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Щодо управління різними напрямками діяльності Банку, то їх здійснюють департаменти [84].

Кредитний

Департамент фінансового ризику займається управлінням кредитним ризиком, що є одним із головних елементів при формуванні та реалізації кредитної політики банку.

Основний вид фінансових ризиків для банку є кредитний ризик. Поява якого спричинена, несвоєчасним виявленням проблемних кредитів і недостатністю створених під них резервів, а також недосконалістю кредитного контролю в банках. Мінімізація кредитного ризику передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на зниження ймовірності настання подій або обставин, що призводять до кредитних збитків, та на зменшення розміру потенційних кредитних збитків.

Найзагальнішу організаційну структуру кредитної діяльності
АТ «Райффайзен Банк Аваль» унаочнює рис. 2.8.

Рис. 2.8. Організаційна структура кредитної діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» [83]

Отже, в АТ «Райффайзен Банк Аваль» існують загальні принципи та правила, яких має дотримувати менеджмент кожного банку, формуючи організаційну структуру процесу кредитування. Обов'язковою є організація роботи Кредитного департаменту. До складу Департаментів входять керівники та провідні спеціалісти банку, які періодично збираються на засідання і колегіально вирішують поставлені завдання, формують кредитну політику, виносять рішення про надання кредитів та списання безнадійних позик.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»

3.1. Вдосконалення кредитної політики банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» в контексті оптимізації рівня ризиків

Провівши дослідження у попередніх розділах, бачимо, що для ефективного розвитку кредитної політики АТ «Райффайзен Банк Аваль» в контексті підходів до оцінки ефективності кредитної діяльності банку, необхідно:

- покращити методики оцінки кредитоспроможності позичальників, з метою зниження ризиків неповернення кредитів, основний акцент при прийнятті рішення про надання кредиту необхідно робити на кредитну історію та аналіз доходів і лише в останню чергу, на забезпечення;
- забезпечити дотримання принципів, пов'язаних з умовами банківського кредитування та здійснити адаптацію міжнародного досвіду кредитування до української банківської практики;
- АТ «Райффайзен Банк Аваль» має визначити основні напрями розробки методологічних підходів, щодо управління кредитними ризиками, зокрема планувати розподіл кредитних вкладень на довгостроковий період, в основу якого буде покладено зважену кредитну політику, обґрунтовану загальноекономічними умовами, а не метою агресивного захоплення ринку.

Слід більш докладно розглянути питання роздрібного кредитного портфеля, оскільки він займає значну частку в обсязі кредитування досліджуваного банку, а також характеризується значним рівнем ризику.

Відповідно до вимог Базеля II, портфель операцій з роздрібного кредитування включає операції з фізичними особами, які відповідають усім нижченаведеним критеріям:

- орієнтаційний критерій – кредитна операція проводиться з підприємством малого бізнесу, приватним підприємцем без створення юридичної особи або фізичною особою;
- продуктивний критерій – вимоги банку за операцією набувають однієї з наступних форм:
 - відновлювані кредитні лінії (в т.ч. кредитні лінії за картковими продуктами та овердрафти);
 - строкові кредити фізичним особам (кредити фізичним особам з поступовим погашенням відповідно до графіка погашення, кредити на придбання автомобілів та операції з автомобільного лізингу, кредити на навчання, приватне фінансування);
 - кредити малому бізнесу та надані зобов'язання з кредитування;
 - критерій диверсифікованості – питома вага кредиту не повинна перевищувати 0,2 % від загального кредитного портфеля банку;
 - критерій розміру – максимальний розмір одного кредиту не повинен перевищувати еквівалент 1 млн. євро.

Особливу увагу в умовах сучасної економіки України кредитному комітету АТ «Райффайзен Банк Аваль» необхідно приділити критерію розміру. Кредит у розмірі 1 млн. євро в Україні, як правило, важко вважати роздрібним. Доцільним є обмеження такої суми еквівалентом 100 тис. дол. США або меншою сумою залежно від регіону кредитування та специфіки роботи окремого банку.

Кредити, які задовольняють всі критерії, може бути розподілено залежно від продуктової структури АТ «Райффайзен Банк Аваль», стратегії та цілей розвитку окремих напрямків бізнесу тощо. В той же час, для цілей управління кредитними ризиками, банк має відокремлювати, як мінімум, наступні групи кредитів:

- портфель з житлового іпотечного кредитування;
- портфель з роздрібними відновлюваними кредитними лініями;
- портфель кредитів малому бізнесу;

- портфель за іншими роздрібними кредитними операціями з фізичними особами;
- портфель кредитних операцій з інсайдерами та іншими пов'язаними з банком особами.

Неякісна (прострочена) заборгованість по кожному з вищенаведених портфельів кредитних операцій має відокремлюватись у окрему групу.

Виявлення та оцінка ризиків роздрібного кредитування має відбуватись на усіх етапах кредитного циклу, а саме:

- на етапі розгляду, аналізу кредитної операції та прийняття рішення щодо її проведення;
- на етапі розгляду можливих змін до істотних умов діючої кредитної операції;
- на етапі супроводження кредитної операції з метою попередньої діагностики (попередження) можливого погіршення якості кредиту;
- на етапі підготовки пропозицій щодо надання кредиту та визначення стратегії побудови взаємовідносин з клієнтами, в т.ч. під час виникнення труднощів із виконанням позичальником зобов'язань перед АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- на етапі розробки та впровадження стандартизованих кредитних продуктів, в т.ч. під час визначення та перегляду основних умов проведення кредитних операцій.

АТ «Райффайзен Банк Аваль» має відокремити певні операції із зазначенням їх граничних параметрів та/або умов проведення, за якими виявлення (ідентифікація) та оцінка (вимірювання) кредитних ризиків може відбуватись лише на портфельному рівні, або лише на окремих етапах життєвого циклу операції, або у разі настання певних подій.

Головною характеристикою системи управління кредитними ризиками є налагодження і автоматизація процесів роботи з інформацією, яка збирається кредитором з внутрішніх і зовнішніх джерел. Внутрішніми джерелами інформації є різні операційні системи кредитора, де зберігається

інформація про клієнтів, внутрішні так звані чорні списки, куди кредитор заносить інформацію про клієнтів, з якими він не хоче працювати з різних причин. Зовнішніми джерелами інформації є дані кредитного бюро, різні державні бази даних, наприклад, база даних міністерства внутрішніх справ України про втрачені паспорти, яку використовують банки для попередження шахрайств, інформація, яку одержують кредитори з заяв на видачу кредитів. Вся ця інформація зберігається і обробляється в електронному вигляді. Управління ризиками також можна визначити як отримання, обробку різного роду інформації, яка є важливою для визначення вірогідності неплатежу і прийняття відповідних рішень згідно бізнес правил, стратегій і кредитної політики. Загальною характеристикою нижчеперелічених систем є автоматизація робочих процесів на кожному етапі кредитного циклу, за допомогою програмного і апаратного забезпечення і розподілом ролей залучених співробітників кредитора.

В інших видах кредитів, наприклад іпотечних, є обов'язкові дії, що виконуються вручну, наприклад, перевірка документів на нерухомість, або нотаріальне оформлення застави. Розглянемо автоматизовані системи управління кредитними ризиками, які можна рекомендувати впровадити в АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Система автоматизованої обробки заяв та оформлення документів. Система автоматизованої обробки заяв та оформлення документів (DECISION MAKER) призначена для забезпечення функціонування процесу кредитування, його прискорення та підвищення ефективності на етапі залучення клієнтів і прийняття рішення про видачу кредиту. Запровадження системи забезпечує перехід від ручного до напівавтоматичного або повністю автоматичного процесу обробки заяв та оформлення документів на отримання кредиту.

Система автоматизованої обробки заяв та оформлення документів може використовуватися не лише під час отримання та оцінки заяв позичальників, але й протягом всього процесу управління ризиками. Ціль

системи – комплексне обслуговування окремих організаційних підрозділів в складі цілої структури фінансової установи, ефективна організація та управління процесом кредитування.

При запровадженні системи DECISION MAKER забезпечується швидке виконання кредитного процесу, зберігання всієї необхідної інформації та ретроспективний контроль за виконанням окремих процедур. Система органічно з'єднується з необхідними зовнішніми та внутрішніми джерелами даних, включаючи основну банківську операційну систему. Враховуючи те, що українські банки не мають достатнього досвіду в роздрібному кредитуванні дуже важливим є використання зарубіжного досвіду і сучасних технологій по оцінці кредитних ризиків. При виборі постачальника таких технологій, обов'язково треба враховувати міжнародний досвід постачальника в запровадженні подібних проектів в інших країнах, а також на території України.

Методологія автоматизації обробки заяв та оформлення документів, що може використовуватися в АТ «Райффайзен Банк Аваль», заснована на індивідуальних компонентах, що входять до системи. Ці компоненти упорядковані логічно у відповідності із системою автоматизованого оформлення документів.

Система стягнення заборгованості. (DEBT MASTER) є системою управління документообігом, що підтримує напівавтоматичний однорідний процес стягнення заборгованості кредитором.

Основним призначенням системи є своєчасне виявлення та стягнення простроченого боргу на ранньому етапі з якнайменшими витратами для кредитора та без додаткового юридичного втручання або передачі даних до колекторської компанії. У відповідності з вимогами кредитора, Кредитінфо розробляє спеціальну систему, що складається з компонентів та процедур, повністю адаптованих до конкретного бізнес – та програмно-технічного середовища замовника.

Система стягнення заборгованості DEBT MASTER використовує автоматизовані засоби для успішного процесу стягнення заборгованості, що значною мірою зменшує кількість часу та витрати кредитора на стягнення боргу. Швидкість реакції кредитора грає значну роль у запобіганні можливих прострочень та помилок з боку позичальника. Система DEBT MASTER дозволяє контролювати статус позичальників, негайно інформувати кредитора про несвоєчасне здійснення внесків та здійснювати оперативні заходи для швидкого стягнення заборгованості.

Окрім того, система має позитивний вплив безпосередньо на позичальників та спонукає їх до покращення платіжної поведінки. Послідовність дій кредитора щодо недобросовісних позичальників сприяє запобіганню проблем з моменту, як використання системи стає загально відомим [43, с. 23].

Існує дві стадії стягування заборгованості: рання та пізня. В залежності від виду діяльності, АТ «Райффайзен Банк Аваль» може поєднувати способи стягнення, які він має намір застосувати у своїй діяльності на ранній чи пізній стадії боргу. Визначені заздалегідь стратегії та дії, що управляються системою, дають змогу визначити різні сегменти клієнтів та гарантують гнучкість переходу від ранньої до пізньої стадії стягнення в залежності від вимог, встановлених кредитором.

Автоматизовані системи управління кредитними ризиками дозволяють отримувати кредитні звіти бюро на кожному етапі кредитного циклу в автоматичному режимі на підставі чого виконуються заздалегідь встановлені кредитором дії, що суттєво підвищує якість кредитного портфелю.

З метою визначення кредитоспроможності клієнтів банку, оцінки ризикованості та класифікації кредитів широке практичне застосування має модель CART (Classification and Regression Trees). Це непараметрична модель, основними перевагами якої є можливість широкого застосування, доступність для розуміння і незначна трудомісткість розрахунків, хоча при побудові таких моделей застосовують складні статистичні методи.

Принцип аналізу за цією моделлю полягає у тому, що компанії-позичальники поділяють на «гілки» залежно від значень вибраних фінансових коефіцієнтів, кожна «гілка» дерева, у свою чергу, поділяється на «гілки» відповідно до інших коефіцієнтів. Відповідно ж до граничного значення обраного показника проводять розподіл підприємств на підприємства, які потенційно можуть стати банкрутами (В), та такі, що мають доволі стійкий фінансовий стан (N). Точність класифікації становить близько 90% [62].

Недоліками класифікаційних (статистичних) моделей є переоцінка ролі кількісних чинників і недооцінка міжособистих відносин, вільний вибір системи базових кількісних показників, висока чутливість до викривлення (недостовірності) вихідних даних (зокрема фінансової звітності, що найбільш характерно саме для українських підприємств-позичальників), порівняна громіздкість.

У зарубіжній банківській діяльності при розгляді питання про кредитоспроможність клієнта комплексно аналізують такі категорії, як економічні інтереси банку, гарантії повернення кредиту, а також людські якості керівного складу підприємства-боржника. Системи характеристик кредитоспроможності клієнтів, які використовують зарубіжні банківські установи, містять значно більший перелік ознак, ніж визначений Національним банком України.

При проведенні своєї кредитної діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» ставить на меті зменшити кредитний ризик і таким чином зменшити частку прострочених, пролонгованих, сумнівних, небезпечних, безнадійних кредитів.

В умовах зростання сум неповернених кредитів посилюється значення контролю з боку банку за чітким виконанням умов кредитного договору. Першочергового значення тут набуває своєчасність сплати боржником чергових процентів і встановленої частини погашення основного боргу.

У зв'язку з цим очевидним є регулювання кредитних ризиків та реалізація заходів щодо пом'якшення їхнього впливу на дохідність банку. У вітчизняній практиці встановлено лише один показник, який стосується оцінки кредитних ризиків. Це економічний норматив, встановлений у законодавчому порядку – максимальний розмір ризику на одного позичальника. Цього недостатньо хоча б тому, що зазначений норматив обмежується лише грошовим обсягом ризику.

Щоб уникнути проблемних кредитів, АТ «Райффайзен Банк Аваль», перш за все, необхідно звернути увагу на досконалість вивчення якості кредитного портфелю і кваліфікацію своїх працівників, що проводять цю оцінку.

Якщо ж попередження проблемного кредиту не вдалося і є загроза негативного його впливу на дохідність, банк повинен терміново вжити заходів щодо забезпечення негайного й повного погашення позики. Як показує практика, добрий ефект дає розроблення спільно з боржником плану дій для відновлення фінансової стійкості підприємства й подолання вад у його діяльності.

Аналіз роботи кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк Аваль» дає можливість зробити наступні висновки:

- АТ «Райффайзен Банк Аваль» має високі показники рентабельності та прибутковості, що позитивно характеризує систему управління ризиками в банку;
- кредитний ризик банку стандартний і пов'язаний в основному із звичайними кредитами, які знаходяться у кредитному портфелі банку;
- керівництво банку здійснює виважену та розумну політику щодо залучення та використання залучених коштів від населення, що виражається у збільшенні питомої ваги споживчого кредитування та відсоткових доходів банку.

Автоматизовані технології дають АТ «Райффайзен Банк Аваль» можливість швидко визначити платоспроможність позичальника, оцінити

ризика, визначити суму майбутнього кредиту та усунути так званий «людський фактор» при прийнятті рішень. Дуже важливо не лише оцінити платоспроможність позичальника, але і виявити недисциплінованих позичальників. Найчастіше до застосування таких технологій вдаються банки з іноземним капіталом. Мова йде про використання вже відпрацьованих на інших ринках продуктів і технологій, адаптація таких технологій проводиться рідко.

Універсальний характер АТ «Райффайзен Банк Аваль» повинен поєднуватись з високим ступенем спеціалізації. Утримати позиції на всіх ринках буде важко. Іпотечне кредитування та автокредитування є саме тими напрямками на яких слід зосередити основну увагу, саме цей сегмент ринку є найбільш конкурентним. За умов подальшого росту попиту на споживчі кредити небанківські фінансові установи мають шанс зайняти значну частку ринку, витісбивши з нього банки.

Для АТ «Райффайзен Банк Аваль» доцільніше перевести напрямок мікрокредитування в спеціалізовані установи, що можуть знаходитись у власності банку, використовувати ресурси та технології банку, в той же час мати глибоку спеціалізацію.

Крім того, з метою обмеження кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» слід обмежити здійснення кредитних операцій з умовою сплати процентів за ними в кінці строку дії договорів щодо надання кредитних коштів, а також концентрацій зобов'язань перед Банком в значних сумах на окремих позичальниках.

АТ «Райффайзен Банк Аваль» активно здійснює постійне дослідження кредитних ризиків та факторів зовнішнього та внутрішнього впливу. Володіючи достатньою кількістю інформації та реагуючи на економічні зміни у державі, банк може захистити себе у сфері кредитування. Та забезпечити якісне обслуговування клієнтам банку.

3.2. Вдосконалення кредитних продуктів банку АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Однією з основних цілей організації в рамках менеджменту якості є дотримання балансу інтересів різних зацікавлених сторін. Не є винятком і банки, які в своїй діяльності повинні враховувати одночасно вимоги клієнтів, самого банку (в особі власників, менеджменту, персоналу), регулюючих органів і суспільства в цілому. Досягнення балансу інтересів зазначених суб'єктів вимагає від банків використання відповідного інструментарію, в тому числі і при наданні послуг банківського кредитування [66].

Особливе значення в контексті підвищення конкурентоспроможності банків, отримання конкурентних переваг на окремих ринкових сегментах має розширення спектру банківських продуктів та підвищення їх значення для тих підприємств малого бізнесу, які впроваджують інновації. Це дозволить створити нову систему відносин між банками і підприємствами, підвищити ефективність банківських кредитних вкладень загалом та кредитоспроможність і фінансову стійкість потенційних боржників зокрема.

В сучасних умовах в Україні особливу увагу необхідно приділяти розвитку споживчого кредиту, в чому має допомогти вивчення іноземного досвіду.

Розвиток цього виду кредиту насамперед допоможе підвищити життєвий рівень населення. Але з другого боку, саме низький рівень доходів населення – головна причина того, що надання населенню споживчих кредитів банками майже не відбувається.

Уваги заслуговують такі різновиди споживчих кредитів, що поширені в США – позики з погашенням у розстрочку і позики, що відновляються. Позички з погашенням у розстрочку застосовуються для купівлі побутових товарів тривалого користування, наприклад, для купівлі автомобіля. Позичальник може за своїм вибором чи погасити позику повністю, чи

передати автомобіль за залишковою вартістю банку в якості сплати непогашеного боргу.

Чим різноманітніший асортимент кредитних послуг, тим стійкіші позиції банку на ринку з огляду на істотну конкуренцію. До асортименту кредитних послуг, які можна запропонувати розширити АТ «Райффайзен Банк Аваль»:

- Перший кредит для нового клієнта зі ставкою 3% річних на суму до 25 000 грн термін до 1 року. Даний продукт забезпечить підвищення кількості нових клієнтів, які у майбутньому будуть використовувати інші продукти банку, у тому числі кредити за звичайними ставками. Для зниження ризику невиплати рекомендовано перевірка достовірності доходів нового клієнта та його загальну кредитну історію.

- Онлайн-картка з доставкою. Даний продукт передбачає онлайн оформлення кредитних карток із зазначенням усіх даних клієнта та доставку картки після її випуску до місця, зручного для клієнта. Даний продукт забезпечить зручність використання банківської послуги, зменшить час, втрачений клієнтом на отримання кредитної карти.

- Швидкі кредити готівкою під низький відсоток. Даний вид кредиту, сумою до 10 тис грн та на короткий термін «до заробітної плати», для якого необхідні лише паспорт та код, широко розповсюджений у нашій країні, прикладом є «Швидкогроші», «Море грошей». АТ «Райффайзен Банк Аваль» запропоновано проводити аналогічні операції для витіснення сумнівних компаній з ринку надання кредитних послуг. Для зниження ризиків неповернення рекомендовано оформлення повноцінно діючого договору та звернення до судових інстанцій при невиплаті.

Висока конкуренція на банківському ринку примушує банки розширювати асортимент кредитних послуг, підвищувати їх якість, застосовувати нові види кредитів у своїй практиці, які є досить таки високодохідними і стабільно прибутковими операціями [16].

Стратегічна мета АТ «Райффайзен Банк Аваль» – зміцнити широкопрофільний і високоефективний роздрібний бізнес.

АТ «Райффайзен Банк Аваль» можна запропонувати розширити спектр кредитних послуг суб'єктам малого та середнього підприємництва, що є актуальним у сучасних умовах.

Нині АТ «Райффайзен Банк Аваль» пропонує багато видів кредитування для бізнесу. До них належить кредит «Довіра», який надається на розвиток бізнесу на суму до 1500 тис грн до 24 місяців без застави для клієнтів банку та для нових клієнтів – юридичних осіб. Даний кредит дозволяє поповнити суму обігових коштів та профінансувати поточну діяльність підприємства. Також банк надає кредити на придбання автомобілів та обладнання для підприємства. Даний «Інвестиційний кредит» надається у розмірі до 30 млн грн строком до 60 місяців під заставу придбаного за кредитні кошти майно, ліквідне майно або депозит.

Не лишає уваги АТ «Райффайзен Банк Аваль» і аграрну сферу. Завдяки співпраці з аграрними дистриб'юторами спеціалізованої техніки, банк надає можливість придбання необхідних машин у кредит з привабливими відсотковими ставками, зменшеним пакетом для оформлення та строком до 60 місяців.

Послуга «Кредитна лінія», запропонована банком, дозволяє запобігти дефіциту оборотних коштів підприємства шляхом постійного кредитного ліміту під 21,5-22,9% на суму до 30 млн. грн. Вони поділяють даний ліміт на Відновлюваний – під час якого можливе багаторазове використання необхідної суми коштів, та Невідновлюваний – після повернення суми якого ліміт закривається, що робить його одноразовим.

Для розвитку сучасного бізнесу необхідно не тільки бізнес-план та обладнання, правильне розміщення та доступність відіграє важливу роль на початкових та подальших етапах розвитку підприємства. Саме тому банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» пропонується запровадити іпотеку на нерухомість під власний бізнес з комерційним використанням. До такої

нерухомості можна віднести магазини, склади, будівлі під бази та житлову нерухомість, яка буде використана з комерційною ціллю. Надаючи можливість клієнту придбати приміщення за 70% банківських коштів, строком до 60 місяців під 18-19% річних, а заставою виступатиме придбане майно, підприємство зможе розвиватись та надавати змогу без прострочень платежів виплачувати кредит.

Пріоритетними напрямками розвитку АТ «Райффайзен Банк Аваль» є: розвиток напрямку малого та середнього бізнесу з акцентом на мікрокредитуванні, розширення каналів продажів і підвищення їх ефективності, активний розвиток карткового і транзакційного бізнесу, а також розвиток онлайн-сервісів фінансових послуг.

Зростання кредитного портфеля відбудеться за рахунок розвитку дистанційних продажів, запуску нових кредитних інструментів, підвищення ефективності каналів продажів і розширення сегментів надання послуг.

Кожний із вказаних видів позик має специфічний механізм видачі та погашення кредиту, регулювання межі заборгованості, способи організації поточного та наступного контролю, і кожен може стати в нагоді підприємству в тій чи іншій ситуації.

Типи кредитних продуктів, які банки повинні пропонувати малим підприємствам, залежать також і від видів їх господарської діяльності.

У сфері виробництва найефективніше використовувати: овердрафт; операції РЕПО з товарами; кредитна лінія; інвестиційне кредитування. У сфері роздрібної торгівлі: овердрафт; факторинг. У сфері послуг: овердрафт; факторинг; проектне фінансування. У сфері транспорту: інвестиційне кредитування. У сільському господарстві: терміновий кредит; операції РЕПО з товарами; проектне фінансування [16].

Розширення спектру банківських кредитних послуг повинно супроводжуватись:

- збільшенням супровідних банківських послуг для підприємств

малого бізнесу (індивідуальна робота банку як консультаційного партнера з клієнтурою, надання інформаційних послуг);

- запровадженням комбінованої форми кредитування, що надає ширші можливості підприємствам для маневрування залученими ресурсами;
- «пакуванням послуг», тобто об'єднанням взаємодоповнюючих послуг у так звані пакети. При цьому іноді в такі пакети включаються не тільки банківські, але й деякі небанківські послуги (наприклад, кредит поєднують зі страхуванням тощо).

Поширення набуває також у банківських установах перехресний продаж, спрямований на те, щоб перетворити випадкового клієнта в постійного, спонукати кожного клієнта до придбання якомога більшої кількості послуг; включенням у портфель банківських продуктів для малого бізнесу, першопочаткових публічних розміщень акцій, інвестиційного консалтингу, різноманітних послуг за міжнародними платежами, перевірки стану рахунків з робочих місць; покращенням сервісу для підприємств малого бізнесу, їх обслуговування, закріплення за малими підприємствами власних менеджерів, які виконують роль фінансових радників та консультантів з питань проектного менеджменту і управління бізнесом; запровадженням у практиці комерційних банків системи пільгового кредитування при освоєнні високотехнологічних виробництв, впровадженні інновації [16].

Сучасні умови розвитку банківського ринку і потреби клієнтів вимагають розвитку тих, що існують і розробки нових банківських послуг. Для розробки нової послуги, зокрема і в АТ «Райффайзен Банк Аваль», потрібні певні ресурси, знання, організація робіт. Розробка нової банківської послуги (нового банківського продукту) проходить через всю корпоративну архітектуру банку зверху донизу з включенням в цю діяльність великої кількості відділів і управлінь. Виділимо основні елементи корпоративної архітектури банку, організаційні ланки і їх функції, задіяні в технології.

Таблиця 3.1

**Основні елементи корпоративної архітектури АТ «Райффайзен Банк
Аваль» при розробці продукту на ринку кредитних послуг***

Складова корпоративної архітектури банку	Характеристика
Стратегічна архітектура	<i>Управління стратегічним розвитком, правління банку займаються постановкою цілей на розробку нових послуг, ухвалення рішення про розробку і впровадження нової послуги</i>
Бізнес-архітектура	1. <i>Управління маркетингом</i>, що здійснює проведення маркетингових досліджень, розробку і реалізацію маркетингового забезпечення. 2. <i>Відділами ціноутворення і фінансового планування</i> - розробка тарифів, розрахунків економічних результатів і прогнозів впровадження нової послуги. 3. <i>Управління бізнес-процесами і стандартизацією</i> - розробка бізнес-процесів реалізації послуги, регламентів. 4. <i>Управління методологією</i> - розробка форм документів, методик, інструкцій, пам'яток для співробітників. 5. <i>Управління персоналом</i>, що займається визначенням і навчанням виконавців послуги, розробляють учбові матеріали
Системна архітектура	<i>Управління ІТ, завданням якого є автоматизація бізнес-процесів реалізації послуги</i>

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [83]

Таким чином, проходячи усі ланки та етапи розробки, новий продукт потрапляє на ринок, та, відповідаючи і задовольняючи потреби, користується попитом як серед постійних клієнтів банку, так і серед нових клієнтів.

Розширення спектру банківських кредитних послуг повинно супроводжуватись: збільшенням супровідних банківських послуг для підприємств малого бізнесу; запровадженням комбінованої форми кредитування, що надає ширші можливості підприємствам для маневрування залученими ресурсами.

3.3. Вдосконалення організаційного забезпечення кредитної діяльності банку

Основні напрямки удосконалення організаційного механізму здійснення кредитних операцій АТ «Райффайзен Банк Аваль» передбачають розширення обсягів та спектру банківських продуктів і послуг для реального сектора економіки і населення (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Основні напрямки удосконалення механізму здійснення кредитних операцій АТ «Райффайзен Банк Аваль»*

*Примітка: складено автором на основі джерел [83]

Узагальнюючи вище сказане, потрібно зробити висновок про те, що банкам, у тому числі і АТ «Райффайзен Банк Аваль» необхідно на даному етапі налагоджувати стосунки із страховими компаніями, оскільки банки мають великий вплив на становлення дійсно професійного страхового бізнесу в Україні, але для цього страховиків необхідно розглядати як

найближчих партнерів банків в кредитній діяльності, а не як машину для друкування грошей з ціллю компенсації збитків понесених банком у зв'язку з видачею явно безповоротного кредиту.

Важливим моментом є оформлення заставленого майна. У багатьох випадках заставлене майно оформляється спрощеним способом: скорочене найменування, кількість, ціна. Тому доцільно створити універсальну форму описування майна, що закладається на базі аналізу бухгалтерської документації для урахування основних фондів і готової продукції. Проте якщо по формальних розрахунках включити і такі реквізити, як завод – виготовлювач, коди відправника, постачальника, виду операції і т.д., то утвориться громіздка форма, користуватися якою буде важко. Тому, потрібно використовувати тільки ті параметри, що окремо не настільки повно деталізують предмет застави, але в сукупності з іншими дозволяють його конкретизувати, що дуже важливо в конфліктній ситуації. До таких параметрів можна віднести: інвентарний заводський номер, найменування майна, що закладається (тип, марка, дата випуску). Треба вказувати початкову вартість.

Основною передумовою системи управління кредитним ризиком є кредитна політика банку. Кредитна політика – це сукупність заходів, спрямованих на створення умов для ефективного розміщення наявних коштів з метою забезпечення стабільного зростання прибутку банку. Кожен банк розробляє власну кредитну політику, в якій враховуються економічні, політичні, географічні, організаційно-правові й інші чинники, які впливають на його діяльність [16].

Кредитна політика формулює цілі та пріоритети кредитної діяльності банку, кошти та методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації кредитного процесу.

Відповідно до кредитної політики банку будується система управління кредитним ризиком. До основних елементів системи управління кредитним ризиком слід віднести:

- система лімітів і нормативів;
- оцінка заявок на кредит і кредитоспроможності позичальника;

- встановлення кредитного рейтингу (ранжирування кредитів за ступенем ризику);
- визначення відсоткової ставки з урахуванням кредитного ризику;
- авторизація кредиту – розподіл повноважень при прийнятті рішень про видачу кредиту;
- кредитний моніторинг;
- управління кредитним портфелем;
- відновлення проблемних кредитів.

Також у галузі оптимізації банківського кредитування слід визначати та адекватно оцінювати чинники, котрі впливають на рівень кредитного ризику. Оптимізувати кредитний портфель з точки зору кредитних ризиків, складу клієнтів і структури кредитів. Ці пропозиції сприяли б дотриманню принципів кредитування, зниженню ризиків у взаємовідносинах банку з позичальниками.

Сьогодні важливим моментом у боротьбі з проблемними кредитами є державне регулювання, а не лише дії конкретного банку.

Робота з проблемними кредитами потребує від банків України використання нових напрямів та забезпечення високої кваліфікації і спеціальної підготовки працівників, які відповідають за формування політики управління проблемною заборгованістю, аналіз та оцінку ризиків позичальників, моніторинг та роботу з проблемними кредитами, оцінку фінансового стану позичальників, аналіз та супровід інвестиційних проектів для реалізації яких надавали кредити.

Проаналізуємо управління ризиками АТ «Райффайзен Банк Аваль».

АТ «Райффайзен Банк Аваль» в процесі своєї діяльності постійно працює над вдосконаленням методик управління ризиками – ринковим, зокрема процентним та валютним ризиками, а також кредитним, відсотковим, операційним, ліквідності, стратегічним, репутації та достатності капіталу.

Метою діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» у сфері управління кредитними ризиками є створення методології кредитної роботи, максимально сприятливої для клієнтів, що забезпечує банку високий рівень якості кредитного портфеля.

Основними напрямками діяльності банку в цій сфері має бути є: вдосконалення діючих стандартів кредитування, моніторинг та контроль кредитних ризиків з метою виявлення потенційних проблем з поверненням кредитів і прийняття адекватних рішень, зважена політика у сфері заставного забезпечення, удосконалення діючих регламентів прийняття рішень, процедур оцінки і управління ризиками, створення достатніх резервів під активні операції.

Основною метою вдосконалення управління ризиками має бути підвищення ефективності системи виконання поточних та стратегічних цілей банку із застосуванням відповідних методів управління та контролю за ризиками, що генеруються зовнішнім середовищем, структурою активів та пасивів та іншими бізнес-процесами банку.

Для зниження кредитного ризику використовується система видів та умов здійснення кредитних операцій щодо термінів, позичальників, забезпечення, процентних ставок та способів (методів) їх нарахування, лімітування, диверсифікація кредитного портфеля, створення резервів, моніторинг та контроль ризиків.

Отже, провівши даний аналіз, можна зробити висновок, що для усунення єдиного суб'єктивного підходу до оцінки портфельного кредитного ризику в банку було запропоновано одночасно застосовувати і методику сценарного аналізу. Використання даної методики дозволило б банку проводити більш якісну діагностику кредитного портфеля, яка б призвела до зменшення ризику.

Сценарний аналіз буде проводитись ризик-менеджером головного офісу один раз на місяць. За результатами дослідження буде складатись пояснювальна записка, яка має доводитись до керівництва банку.

Для досліджуваного банку одним із ефективних методів управління кредитним ризиком є резервування.

Банки покликані, в рамках чинного законодавства, самостійно визначати рівень ризику кредитних операцій шляхом оцінювання фінансового стану позичальника (контрагентів банку) та реальної вартості застави. Класифікуючи кредитні операції, важливо правильно оцінити фінансовий стан позичальника [22]. У цій справі банк керується власними критеріями, зазначеними у відповідному положенні. Більшість банків, оцінюючи фінансовий стан позичальника-юридичної особи, на підставі аналізу його балансів та звітів про фінансові результати в динаміці, зважають на такі основні економічні показники його діяльності: платоспроможність, фінансова стійкість, обсяг реалізації, обороти за рахунками, склад та динаміка дебіторської і кредиторської заборгованостей прибутки та збитки, рентабельність, кредитна історія, ефективність управління.

Варто наголосити, що при управлінні якістю, що є вагомою складовою організаційного та програмного забезпечення кредитної діяльності банку банківських кредитних послуг у АТ «Райффайзен Банк Аваль» необхідно одночасно враховувати особливі характеристики кредиту, специфічні риси банківської послуги та утримання якості як агрегованого об'єкта управління. Виходячи з цього, специфіка менеджменту якості в кредитній сфері полягає в тому, що при його реалізації банки повинні застосовувати загальні методи та інструменти управління якістю, які використовуються підприємствами різних галузей і сфер діяльності, ресурси кредитного менеджменту та банківського маркетингу.

Незважаючи на широку автоматизацію банківських операцій, результати роботи персоналу залишаються одними з основних показників якості банківських (в тому числі кредитних) послуг у АТ «Райффайзен Банк Аваль». У зв'язку з цим в банках активно використовуються соціально-психологічні, організаційні, економічні методи, спрямовані, зокрема, на

стимулювання високої якості обслуговування клієнтів, внесення пропозицій щодо поліпшення бізнес-процесів і т.д.

Відносно кредитних послуг в АТ «Райффайзен Банк Аваль» повинна проводитися перевірка відповідності законодавству України внутрішніх документів, що встановлюють порядок здійснення операцій з кредитування фізичних і юридичних осіб, відповідності умов укладених договорів вимогам законодавства України, правильності та обґрунтованості оцінки кредитної організацією фінансового стану позичальників і т.д [56, с. 23].

Особливу роль при управлінні якістю в АТ «Райффайзен Банк Аваль» грають також експертні методи. У кредитній діяльності вони можуть застосовуватися насамперед з метою прийняття рішення про можливість видачі кредиту, параметрах кредитної угоди та умови її структурування, зупинення або відновлення кредитування конкретного позичальника і т.д. Крім того, в зв'язку з тим що самі споживачі не завжди можуть об'єктивно оцінити якість банківських (в тому числі кредитних) послуг через їх складності для сприйняття, банкам необхідно знати думку фахівця.

Серед інструментів, які використовуються в процесі маркетингової діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль», стосовно до управління якістю кредитної послуги можна виділити наступні:

- збір інформації про якість кредитних послуг за допомогою анкетування і опитувань клієнтів, залучення «таємного покупця» (mystery shopping) і проводяться самим банком внутрішніх перевірок;
- аналіз ринку кредитних послуг за допомогою сегментації за групами клієнтів;
- спостереження за ринком, в тому числі відстеження факторів, здатних вплинути на кредитний ризик банку, змін у кредитній політиці, асортименті та умови надання кредитних послуг інших банків;
- прогнозування ринку кредитних послуг;
- формулювання банківської стратегії, в рамках якої визначаються цілі та завдання, що зачіпають сферу управління якістю кредитних послуг;

- реалізацію банківської стратегії [38].

Останній інструмент включає проведення товарної, цінової, збутової і комунікаційної політики. Як правило, політику якості (розробку критеріїв якості банківських послуг і організацію контролю за дотриманням цих критеріїв) виділяють як напрямок товарної політики банку. Однак якщо застосовувати більш широкий підхід, при якому управління якістю кредитних послуг має на увазі не тільки контроль, але і інші аспекти управління, то необхідно використовувати також інструменти цінової політики (при позиціонуванні ціни як критерію якості), інструменти збутової політики (наприклад, можливість подачі заявки на кредит через різні канали) і інструменти комунікаційної політики (консультування клієнтів з питань кредитування, публікації в пресі про стан банку, вигоди від споживання його послуг, створення комфортної обстановки в офісі шляхом вибору дизайну, кольору, розміщення інформаційних матеріалів і т.д.).

Вибір тих чи інших методів та інструментів управління якістю у АТ «Райффайзен Банк Аваль» обумовлений різними факторами. Провідним з них виступає загальна стратегія ринкової поведінки банку. Найбільш поширеною науковою класифікацією ринкових стратегій є їх поділ на стратегії зростання, обмеженого зростання і скорочення. При реалізації стратегії зростання проводиться агресивна конкурентна політика і віддається перевага рентабельним операціями з високим ризиком. Стосовно управління якістю кредитних послуг АТ «Райффайзен Банк Аваль» передбачається, що банки виходячи з даної стратегії:

- акцентують увагу на маркетингових інструментах;
- вводять різні стимули матеріальної і моральної мотивації і проводять навчання персоналу з метою підвищення якості кредитних послуг;
- активно впроваджують дистанційне банківське обслуговування при наданні кредитних послуг;
- розширюють асортимент кредитних послуг;

- знижують вимоги до позичальника, забезпечення та інших умов кредитних послуг.

Однак така політика, як правило, супроводжується підвищеними процентними ставками по кредитах і недостатньою увагою до інструментів кредитного ризик-менеджменту [52, с. 34].

При стратегії обмеженого зростання для АТ «Райффайзен Банк Аваль» можна використати наступальна конкурентна тактика і такі інструменти ризик-менеджменту, які дозволяють досягти паритету надійності, ліквідності і рентабельності операцій. Відносно управління якістю кредитних послуг АТ «Райффайзен Банк Аваль» це означає, що встановлюється баланс між інструментами ризик-менеджменту і маркетингу, кредитні послуги надаються для різних категорій позичальників, що передбачає встановлення чіткої залежності умов кредитування від кредитного ризику. Яскравим прикладом реалізації даної стратегії служить впровадження в АТ «Райффайзен Банк Аваль» кредитних продуктів для окремих категорій клієнтів, які раніше не розглядалися в якості потенційних позичальників банку: пенсіонерів, військовослужбовців, фермерів і т.д.

На вибір методів та інструментів управління якістю кредитних послуг в значній мірі впливає масштаб банку. Так, великі банки з достатніми фінансовими ресурсами можуть використовувати весь їх арсенал для підвищення якості кредитних послуг, в тому числі пропонувати широкий асортимент кредитних послуг, виступати учасником синдікованого кредитування [65, с. 23].

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження теоретичного матеріалу та аналізу практичної діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» відповідно до поставлених завдань можемо зробити наступні висновки:

1. Узагальнюючи розглянуті у розділі теоретичні аспекти особливостей проведення кредитної діяльності банку, бачимо, що кредитна діяльність банку є основою функціонування банку на ринку кредитних послуг. Кредитна діяльність банків – комплекс дій, що пов'язані із наданням та погашенням банківських позичок. Ця діяльність повинна відповідати певним правилам та вимогам, здійснюється відповідно до принципів строковості, цільового характеру, забезпеченості та платності кредиту. Кредитна діяльність як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних відносин, з одного боку, та функціонування кредитного механізму – з другого.

2. Кредитна діяльність є базисом для розробки процесу надання кредитів у банківських установах відповідно до обраної ринкової стратегії діяльності банківської установи в цілому. Вона має визначати цілі надання кредитів, правила та можливості їх реалізації. У світовій практиці саме з кредитуванням пов'язана значна частина прибутку банку. Водночас кредитування є однією з найризикованіших операцій банку. Це пояснюється як самою природою кредиту, так і тим, що ця операція посідає чільне місце в балансах більшості комерційних банків. Розвиток банківського кредитування в сучасних умовах є необхідною умовою стабільного функціонування всієї економічної системи та забезпечення економічного зростання. Швидка зміна умов функціонування, гостра потреба в нарощуванні капіталу за рахунок власних доходів, відкритість зовнішньому середовищу спонукають банки до постійного розширення сфери і вдосконалення механізмів кредитування. Кредитна діяльність банку базується на таких принципах банківського кредитування, як строковість, поверненість, забезпеченість, цілеспрямованість, диференційованість та договірний характер, що є

основними положеннями, правилами й умовами, яких повинні дотримуватися банки у процесі здійснення кредитування. Ці положення і правила визначаються природою, роллю, функціями кредиту і тими суспільними умовами, в яких вони проявляються. Реалізація принципів кредитування є першоосновою здійснення кредитного процесу.

3. Окрім розробки та організації правильної роботи кредитної діяльності будь-якого банку, необхідно збирати та аналізувати дані проведення роботи банку за певні періоди, та відштовхуючись від отриманих результатів, вносити корективи до організації та здійснення кредитування задля отримання найбільш позитивного результату. Для визначення ефективності кредитної діяльності використовують показники, як дохідність кредитних операцій, дохідність активів за рахунок кредитних операцій, питома вага доходів від надання кредитів в загальній сумі доходів, рентабельність кредитних операцій, прибутковість кредитних операцій, дохід на одного працівника кредитного відділу. Також детальне викладення кредитної діяльності має важливе значення для будь-якого банку. У ній розкривається зміст всіх процедур кредитування і обов'язки працівників банків, пов'язаних з цими процедурами. Дотримання положень та цілей кредитної діяльності дає змогу банку сформувати такий кредитний портфель, який сприятиме досягненню цілей, поставлених у банківській діяльності, а саме забезпечення прибутковості банку, контролю за управлінням ризиками, дотримання вимог законів у сфері банківництва.

4. Акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль» (скорочена назва – АТ «Райффайзен Банк Аваль») зареєстровано 27 березня 1992 року (до 25 вересня 2006 року – Акціонерний поштово-пенсійний банк «Аваль»). Із жовтня 2005 року банк став частиною банківської групи Райффайзен Інтернаціональ Банк-Холдинг АГ, Австрія (із жовтня 2010 р. – Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ). Станом на 31 грудня 2017 року Група РБІ володіла 68,28% акцій українського банку, Європейський банк реконструкції та розвитку – 30% акцій. У ході проведеного аналізу було встановлено, у період

з 2015 по 2016 рік розмір кредитів збільшувався незначно, на 5,88%, 2017-го року показник досяг розміру 33,75%, але на кінець 3-го кварталу 2018 року відбулось зменшення до 22,58% загальної суми виданих кредитів.

Визначено що банк найбільша частка кредитування припадає на великі підприємства, приріст спостерігається кожного року, особливе збільшення було у 2018 році. Значний приріст кредитування великих підприємств безперечно пов'язаний із тим, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» має партнерські зв'язки та активно підтримує розвиток та поточну діяльність агропідприємств, надаючи інвестиційні кредити та проводячи партнерські програми. Після великих підприємств кредитуються фізичні особи, далі по списку малі підприємства та мікро-бізнес.

Щодо галузей, топ-список по кредитуванню очолюють фізичні особи, при тому з кожним роком показник мав тенденцію до зменшення. Сільське господарство, навпаки, за останні роки стало кредитуватись більш значно, на третьому місці – виробництво. Значним приростом протягом останніх років виділилась галузь сільського господарства – активне кредитування підіймає показник вгору. Замикає топ такі галузі, як нерухомість та будівництво, послуги, транспорт та зв'язок.

5. Виявлено, що АТ «Райффайзен Банк Аваль», що протягом багатьох років залишається одним із лідуючих банків у сфері кредитування, приділяє значну увагу кредитному ризику, активно аналізуючи та визначаючи показники, що впливають на кредитний ризик та очікувані кредитні збитки. Обсяг простроченої заборгованості АТ «Райффайзен Банк Аваль» зростає, її питома вага зросла з 31,12% у 2015 році до 37,61% у 2018 році, що є негативною тенденцією. Було виявлено, що зростання проблемної заборгованості у 2015 році та її різке збільшення у 2018 році, також питома вага проблемної заборгованості у загальній сумі кредитів зростає протягом аналізованого періоду. Найбільшу питому вагу в структурі проблемних кредитів займають кредити фізичним особам – 52,1% у 2015 році, 54,2% у 2016 році, 48 % – у 2017 році та 43% у 2018 році. Проблемні кредити

індивідуальному бізнесу складають відповідно 14,7%, 12%, 15%, 18%, у корпоративному бізнесу – 10,2%, 9,8%, 12% та 11%, у малому бізнесі – 23%, 24%, 26% та 28%. Темпи зростання резервів під кредитні операції банків значно перевищували приріст їх кредитних вкладень упродовж 2010 - 2011 років, за підсумками 2012 р. зафіксовано зменшення кредитного портфелю банків на 5.7%, тоді як резерв під кредитні ризики зріс більш як у 2,3 рази, що свідчить про суттєве погіршення стану кредитного портфеля банків за рівнем ризику. Причини виникнення проблемних кредитів у банківській системі України поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори є некерованими для банку і пов'язані як із середовищем його функціонування, так і з діяльністю позичальника. Внутрішні фактори є керованими і зумовлені, передусім, незадовільною організацією кредитної роботи в банку та помилками співробітників кредитних підрозділів.

7. Провівши дослідження, видно, що для ефективного розвитку кредитної політики АТ «Райффайзен Банк Аваль» в контексті підходів до оцінки ефективності кредитної діяльності банку, необхідно: покращити методики оцінки кредитоспроможності позичальників, з метою зниження ризиків неповернення кредитів, основний акцент при прийнятті рішення про надання кредиту необхідно робити на кредитну історію та аналіз доходів і лише в останню чергу, на забезпечення; забезпечити дотримання принципів, пов'язаних з умовами банківського кредитування та здійснити адаптацію міжнародного досвіду кредитування до української банківської практики; АТ «Райффайзен Банк Аваль» має визначити основні напрями розробки методологічних підходів, щодо управління кредитними ризиками, зокрема планувати розподіл кредитних вкладень на довгостроковий період, в основу якого буде покладено зважену кредитну політику, обґрунтовану загальноекономічними умовами а не метою агресивного захоплення ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев І.В. Гроші та кредит : навч. посібник / М. К. Бондарчук. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 216 с.
2. Алексеенко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. / М. Д. Алексеенко – К.: КНЕУ, 2012. – 276 с.
3. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеенко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А.М Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.
4. Аналітичний огляд банківської системи України за 6 місяців 2018 року [Електронний ресурс]. // Режим доступу: [http://urik.com.ua/documents/research/bank_system_in_kv_2018 .pdf](http://urik.com.ua/documents/research/bank_system_in_kv_2018.pdf)
5. Ансофф І. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб.: «Питер», 2009. – 416 с.
6. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія [Текст] / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
7. Балабанова Л. В. Управління реалізацією стратегій підприємства: маркетинговий підхід [Текст]: монографія / Л.В. Балабанова, І.С. Фоломкіна. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. – 402 с.
8. Балакина Р. Т. Кредитная политика коммерческого банка: учебно-практическое пособие / Р.Т. Балакина. – Омск: Изд-во Омского гос. ун-та, 2009. – 119 с.
9. Банківська енциклопедія / под ред. проф. Мороза А. М. – К.: «Ельтон», 2007. – 333 с.
10. Банківська справа і фінансування інвестицій. Том 2: Політика і стратегія. Частина 1 / Н. Брук // Інститут Економічного розвитку Всесвітнього банку. – 2005. – 312 с
11. Банківська статистика: Навчальний посібник/ Уклад. І.В.Белова. – Суми: Університетська книга, 2013. – 431 с.

- 12.Банківське кредитування: Навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2008. – 648 с.
- 13.Банківські операції: Підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; за ред. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2012. – 119 с.
- 14.Банковское дело: учебник.-2-е изд., перераб. и доп./под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 2013. – 205 с.
- 15.Берегова Г. Методи аналізу кредитного ризику та побудова моделі оцінки кредитоспроможності позичальника [Текст] / Г. Берегова // Регіональна економіка. – 2015. – № 4. – С. 113 – 122.
- 16.Бондарчук М.К., Алексеев І.В., Кльоба Л.Г. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА: Навчальний посібник. — Львів: Ліга-Прес, 2017,- 246 с.
- 17.Болгар Т.М. Науково-методичні засади побудови моделі оцінки якості кредитного портфеля банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: duan.edu.ua/uploads/vidavnitstvo-15-16/15251
- 18.Бондаренко В. Скоринг-оценка кредитоспособности заемщика / В. Бондаренко // Финансовая консультация. – 2016. – №1-2. – С. 13-16.
- 19.Борщ Л.М. Банківська система України в інвестиційній діяльності // Фінанси України. – 2015. – № 5. – С. 5–12.
- 20.Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем [Текст] / Ю. Бугель // Галицький економічний вісник. – 2015. – № 2 (27). – С. 157 –163.
- 21.Бутузов В. М. Правові основи інвестиційної діяльності : навч. посіб. / В. М. Бутузов, А. І. Марущак. – К. : КНТ, 2007. – 256 с.
- 22.Бюлетень Національного банку України за березень 2018 року: [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72653>
- 23.Васильева Т. А. Банківське інвестування на ринку інновацій: монографія / Т. А. Васильева. – Суми: Вид-во Сум–ДУ, 2007. – 513 с.
- 24.Васюренко О. В. Банківський менеджмент: посібник. – К.: Академія, 2011. – 320 с.

- 25.Виноградова О. В. Еволюція наукової думки щодо процесного підходу / О. В. Виноградова, С.В. Філіна // Економіка Крима. – 2011. – № 2 (35). – С. 78–83.
- 26.Вітлінський В. Концепція стратегії кредитного ризику / В. Вітлінський, Я. Наконечний, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2012. – №1. – С. 13-23.
- 27.Владичин У. В. Іноземне банківництво в Україні: монографія / У. В. Владичин. – Львів : ЛА «Піраміда», 2011. – 280 с.
- 28.Вовчак О. Д. Банківське мікрокредитування малого підприємництва в Україні: монографія / О. Д. Вовчак, П. М. Сенищ, О. І. Антонюк. – К. : УБС НБУ, 2014. – 190 с.
- 29.Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 361 с.
- 30.Вовчак О. Д., Руцишин Н.М. Кредит і банківська справа / О. Д. Вовчак., Н. М. Руцишин // – К., Знання, 2008. – 564 с.
- 31.Вовчак О. Кредит у системі макроекономічної рівноваги / О. Вовчак // Вісник НБУ. – 2011. – № 2. – С. 28-33.
- Гаврилова А. Н. Управление финансами организаций : Учебно-методическое пособие / А. Н. Гаврилова, Е. Ф. Сысоева (ред.). – Воронеж, 2012. – 317 с.
- 32.Галасюк В. Модель прийняття рішення про кредитування на базі концепції ССР / В. Галасюк, М. Сорока, В. Галасюк // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 9. – С. 30–35.
- 33.Гладких Д. Структура та динаміка зростання банківських пасивів, або колективний портрет українського вкладника // Вісник НБУ. – 2010. – №12. – С.34– 38.
- 34.Гойхман М. І. Сучасні методи управління проблемними активами банківської системи України / М. І. Гойхман // Економічний форум. – 2014. – № 2. – С. 172-178: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_2_31.pdf.

- 35.Голуб В. М. Меморандум кредитної політики комерційного банку / В. М. Голуб // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С. 121–127.
- 36.Голуб В.М. Управління кредитним портфелем комерційного банку [Текст]: Автореф. дис. канд.екон. наук: 08.04.01 / В.М. Голуб // Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004. –19 с.
- 37.Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІУ.
- 38.Грачева М. Н. Особливості корпоративного управління в банках / М. Н. Грачева // Банківський огляд. – 2014. – № 9. – С. 43.
- 39.Гудзь О. Є. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / О. Є. Гудзь, М. Я. Демяненко, П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
- 40.Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/gdn/tznr/tznr_u/tznr_u.htm.
- 41.Дзюблюк О.В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин / О.В. Дзюблюк. – Тернопіль: “Тернопіль”, 2012. – 140 с.
- 42.Дубовик О. В., Бойко С. М., Вознюк М. А., Гірченко Т. Д. Маркетинг у банку: Навч. посіб. – 2-ге вид. – К.: Алерта, 2007. – 275 с.
- 43.Дугін І. М. Концептуальні основи управління портфельними кредитними ризиками під час роботи з роздрібними позичальниками / І.М. Дугін. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/900/1/16.12.pdf>.
- 44.Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12.2000 року № 2121-ІІІ.
- 45.Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999. № 679-ХІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua. Htm
- 46.Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності [Електронний ресурс] // Вісник Національного банку України. – Електрон. дані. – 2018. – № 10.

47. Карбівничий І. В. Теоретичні аспекти формування кредитної політики банку / І. В. Карбівничий // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : [зб. наук. пр.] – Суми : УАБС НБУ, 2009. – Т. 17. – С. 264–270.
48. Каурова Н.Н. Тенденции и перспективы развития розничного бизнеса в коммерческих банках в России // Банковский ритейл. – 2014. – №11. – С. 3-7.
49. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико– методологічні аспекти: монографія / В.М. Кочетков. – К.: КНЕУ, 2012. – 238 с.
50. Кредитний ризик комерційного банку. Навч. посіб. / В.В.Вітлінський, О.В.Пернарівський, Я. С. Наконечний, Г. І. Великоіваненко; за ред В.В.Вітлінського. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2013.– 251 с.
51. Крикун О. Ю. Управління кредитним портфелем банку / О. Ю. Крикун // Управління розвитком. – 2010. – № 5 (81) – С. 54-56.
52. Кузнецова Н. В. Порівняльний аналіз характеристик моделей оцінювання ризиків кредитування / Н. В. Кузнецова, П. І. Бідюк // Наукові вісті НТУУ «КПІ». – 2010. – № 1. – С. 115-118.
53. Лаврушин О. И. Банковское дело [Текст]: Учебник / О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова, О. И. Валенцева / Под ред. О. И. Лаврушина. – М.: КНОРУС, 2008. – 768 с.
54. Лаврушин О. И. Банковское дело / О.И. Лаврушин. – М.: Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 2015. – 365 с.
55. Лазаренко А. Л. Эволюция развития коммерческих банков как отражение объективной потребности инвестиций в воспроизводственный процесс народного хозяйства. – Орел : Изд-во ОрелГИЭТ, 2013. – 96 с.
56. Лапыгин Ю. Н. Стратегический менеджмент: учеб. пособие / Ю.Н. Лапыгин. – М. : Инфра-М, 2007. – 235 с.
57. Лемешек И. С. Стратегическое управление компании в условиях финансово-экономической нестабильности : автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 /

- И.С. Лемешек; Моск. гос. тех. ун-т им. Н.Э. Брауна. – М., 2011. – 26 с.
- 58.Леонов С. В., Грищенко О. С. Проблеми визначення сутності управління інвестиційною діяльністю банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1047/1/Vasilyeva_17.pdf
- 59.Лобозинська С. М. Державне регулювання банківської системи України: монографія / С. М. Лобозинська. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 416 с.
- 60.Лупій В. А. Кредитні ризики / В.А. Лупій. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 153 с.
- 61.Луців Б. Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій. – Тернопіль: Економічна думка, карт-бланш, 2011. – 320 с.
- 62.Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі// Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3(9). – С. 183–185.
- 63.Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : Навч. посібник / Т. В. Майорова. – К. : ЦУЛ, 2013. – 375 с.
- 64.Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств / О.Г. Мендрул. – К. : КНЕУ, 2012. – 271 с.
- 65.Міщенко А. П. Стратегічне управління / А.П. Міщенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 336 с.
- 66.Міщенко В. Базель III: нові підходи до регулювання банківського сектору / А. Незнамова, В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2011. – № 1 – С. 4-9 (7).
- 67.Міщенко В. Міжнародний досвід реструктуризації банківської системи за участі держави [Текст] / В. Міщенко, А. Петрина // Вісник НБУ. – 2011. – № 4. – С. 12 –17.
- 68.Міщенко В. Реструктуризація кредитів в умовах кризи. Світовий досвід і можливості застосування в Україні [Текст] / В. Крилова, М. Ніконова // Вісник НБУ. – 2009. – № 5. – С. 13 –17.

- 69.Монетарний огляд за I квартал 2018 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7682362>
- 70.Мороз А. М. Кредитний менеджмент [Текст] : навч. посібник / Мороз А. М. – К. : КНЕУ, 2009. – 540 с.
- 71.Мороз А.М. Банківські операції: [підручник] / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна [та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А.М. Мороза ; 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2014. – 608 с.
- 72.Мустафаева Д. Тенденции и перспективы развития рынка проблемных активов банков Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ra/events/press-releases/13120>.
- 73.Нагорна О.В., Василюшен Ю.В. Інвестиційна діяльність як особлива сфера банківської діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2189???history=0&sample=2&ref=>
74. Наумов Д. О., Ковалев П. Методы повышения кредитной безопасности / Д.О. Наумов, П. Ковалев // Банковская практика за рубежом. – 2013. – №6. – С. 36-41.
- 75.Некрасова В. В. Формування кредитного портфеля банку в сучасних умовах: [Електронний ресурс] / В.В. Некрасова // Науково-технічна бібліотека Харківського національного економічного університету: Електронний архів. – 2012. – Режим доступу до журн.: <http://www.repository.hneu.edu.ua/>
- 76.Нурзат О. А. Перспективные подходы к повышению эффективности управления проблемными кредитами в коммерческих банках / О.А. Нурзат. – М.: Академия народного хозяйства при Правительстве Российской Федерации, 2011. – 18 с.
- 77.Ольшаный А. И. Банковское кредитование: российский и зарубежный опыт / А. И. Ольшаный. – М. : РДЛ, 2012. – 365 с.
- 78.Онищак Н. М. Теоретичні підходи до формування кредитної політики та кредитного портфеля банку в сучасних умовах фінансово-економічної кризи / Н. М. Онищак // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – № 2 (27). – С. 206-210.

- 79.Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України [Текст] / І. Осадчий / / Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – №11. – С. 11-16.
- 80.Основні напрямки розширення операцій банків з кредитно-розрахункового обслуговування клієнтів в умовах кризових явищ в економіці [Електронний ресурс] / О. Малахова // Галицький економічний вісник. – 2014. – № 26(1). – С. 127 – 135. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2010_1/finance_and_credit_support/021.pdf
- 81.Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
- 82.Осокина Т. М. Бухгалтерский учет в банках : [учебный курс] / Т.М. Осокина. – М. : МИЭМП, 2015. – 148 с.
- 83.Офіційний сайт АТ «Райффайзен Банк Аваль» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.aval.ua/about/>
- 84.Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
- 85.Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/>.
- 86.Подік С. М. Кредитна політика комерційного банку. Теорія і практика: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.] / С. М. Подік. – Львів. банк. інт Нац. банку України. – К. : ФАДА, ЛТД, 2009. – 254 с.
- 87.Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями // Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123409
- 88.Попова Е. Базель-III: новые международные стандарты банковского надзора / Е. Попова, Е. Тюрин // Банковские услуги. – 2014. – №4. – С. 2-7 (6)

- 89.Ревуцька Н.В. Кредитування населення: зарубіжний досвід і перспективи розвитку в Україні // Цінні папери України. – 2012. – №2. – С.22-23.
- 90.Рясних Є. Г. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку / Є. Г. Рясних, А. А. Пономарьов, М. О. Микитин // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №. 2. – С. 146-149.
- 91.С.Серик Ю. В. Управління кредитним портфелем банку / Ю. В. Серик // Економіка і управління – 2012. – № 4. – С. 70-75.
- 92.Сидоренко В.А. Проблеми організації кредитного процесу в комерційних банках України // Вісник УБС НБУ. – 2012. – № 3 (6). – С. 142–147.
- 93.Солодка О. О. Ефективність кредитної діяльності в механізмі банківського маркетингу / О. О. Солодка // Фінанси України. – 2011. – № 11. – С. 119–127.

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансовий стан станом на 30 вересня 2018 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	30 вересня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	11 909 453	10 297 227
Торгові активи	8	1 430 098	1 127 477
Заборгованість кредитних установ	9	3 469 719	8 032 433
Кредити клієнтам	10	45 782 513	36 844 668
Активи, призначені для продажу		29 338	56 170
Інвестиційні цінні папери:	11		
- за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку			5 727 107
- за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		4 937 107	
Інвестиції в дочірні підприємства	18	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість		108 388	121 523
Основні засоби		2 062 302	2 037 679
Нематеріальні активи		384 912	408 995
Поточні активи з податку на прибуток		-	535 046
Відстрочені активи з податку на прибуток		45 505	31 643
Інші активи	13	1 037 651	1 028 266
Всього активи		71 246 141	66 297 389
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання		1 517	4 689
Заборгованість перед кредитними установами	14	3 318 372	1 699 871
Заборгованість перед клієнтами		55 621 044	52 338 874
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		31 897	-
Резерви	12	106 687	80 050
Інші зобов'язання	13	1 617 588	1 269 267
Всього зобов'язання		60 697 105	55 392 751
Капітал			
Статутний капітал		6 153 411	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 030 875	3 033 028
Резерви переоцінки		807 797	889 941
Резерви та інші фонди		731 433	507 948
(Непокритий збиток)/нерозподілений прибуток		(174 280)	319 205
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		10 549 036	10 904 638
Всього капітал і зобов'язання		71 246 141	66 297 389

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Герхард Бьох
Перший заступник Голови Правління

26 жовтня 2018 р.

Людмила Макаренко
Головний бухгалтер

Додаток Б

Звіт про прибутки та збитки за період, що закінчився 30 вересня 2018 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	За період, що закінчився 31 березня	
		2018 р.	2017 р.
Процентні доходи		2 041 584	1 677 174
Процентні витрати		(385 786)	(353 986)
Чисті процентні доходи	15	1 655 798	1 323 188
Комісійні доходи		1 002 379	810 274
Комісійні витрати		(443 979)	(307 646)
Чисті комісійні доходи		558 400	502 628
Кредитні прибутки/(збитки)	16	460 248	642 861
Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами:			
- торгові операції		75 085	78 220
- курсові різниці		12 054	25 973
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з торговими активами		(31 277)	7 161
Чисті прибутки від операцій з фінансовими активами за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		-	18 748
Чисті збитки від припинення визнання фінансових активів за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		(718)	-
Чисті прибутки від припинення визнання фінансових активів за амортизованою собівартістю		47 121	-
Чисті збитки від модифікації фінансових активів		(282)	-
Інші доходи		28 178	50 746
Непроцентні доходи		130 161	180 848
Витрати на персонал	17	(484 628)	(405 424)
Знос і амортизація		(101 240)	(126 174)
Інші адміністративні та операційні витрати	17	(376 782)	(361 282)
Зменшення корисності інших нефінансових активів та резерви		(37 824)	(16 053)
Непроцентні витрати		(1 000 474)	(908 933)
Прибуток до оподаткування		1 804 133	1 740 592
Витрати з податку на прибуток		(314 551)	(305 336)
Прибуток за період		1 489 582	1 435 256
Припадає на:			
- акціонерів Банку		1 475 984	1 437 110
- частку неконтролюючих акціонерів		13 598	(1 854)
		1 489 582	1 435 256
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.)		0,0240	0,0234

Додаток В

Звіт про сукупний дохід за період, що закінчився 30 вересня 2018 року

(в тисячах грн.)

Примітки	За період, що закінчився 31 березня	
	2018 р.	2017 р.
Прибуток за період	1 489 582	1 435 256
Інший сукупний дохід		
Статті, які переносяться чи можуть бути перенесені до прибутків або збитків:		
Фінансові активи за справедливою вартістю з переоцінкою через інший сукупний дохід:		
Чиста зміна справедливої вартості	(100 376)	-
Зміни резерву під очікувані кредитні збитки	16 (29 168)	-
Перенесення у прибутки або збитки	(147)	-
Податок на прибуток	23 036	-
Всього статті, які переносяться чи можуть бути перенесені до прибутків або збитків	(106 655)	-
Статті, які не будуть перенесені до прибутків або збитків:		
Переоцінка будівель	-	600
Податок на прибуток від переоцінки будівель	-	(108)
Всього статті, які не будуть перенесені до прибутків або збитків	-	492
Інший сукупний (збиток)/дохід за період за вирахуванням податків	(106 655)	492
Всього сукупний дохід за період	1 382 927	1 435 748
Припадає на:		
- акціонерів Банку	1 369 329	1 437 602
- частку неконтролюючих акціонерів	13 598	(1 854)
	1 382 927	1 435 748

Основні показники діяльності банку на 31 грудня 2017 року

(в тисячах грн, якщо не зазначено інше)			
	2017	2016	Зміна, %
Балансові показники			
Активи	67 016 816	57 364 637	14
Обов'язкові резерви в Національному банку України	–	–	
Заборгованість кредитних установ	8 032 433	10 168 968	(27)
Кредити клієнтам	37 348 686	27 923 626	25
Зобов'язання перед кредитними установами	2 533 468	3 295 105	(30)
Зобов'язання перед клієнтами	52 272 275	44 103 262	16
Субординований борг	–	–	
Статутний капітал	6 154 516	6 154 516	0
Усього капітал	10 840 553	9 020 675	17
Звіт про прибутки			
Чисті процентні доходи після резерву під зменшення корисності кредитів	7 374 483	4 868 508	34
Чисті комісійні доходи	2 344 427	1 896 724	19
Непроцентні доходи	480 758	796 628	(66)
Непроцентні витрати	(3 676 025)	(3 475 337)	5
Прибуток до оподаткування	6 523 643	4 086 523	37
Прибуток за рік	5 319 021	3 717 425	30
Загальна інформація про банк			
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	23,14%	24,19%	(5)
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	19,48%	26,82%	(38)
Кількість відділень банку	498	496	0
Кількість працівників (консолідовано)	7 755	7 847	1

Консолідований звіт про фінансовий стан

	Примітки	2017	2016
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	10 297 228	10 292 755
Торгові цінні папери	9	1 127 477	808 776
Заборгованість кредитних установ	10	8 032 433	10 168 968
Кредити клієнтам	11	37 348 686	27 923 626
Активи, призначені для продажу	12	56 170	55 275
Інвестиційні цінні папери:	13		
– за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		5 925 271	3 380 399
– наявні для продажу		–	1 172
Інвестиційна нерухомість	14	151 860	160 627
Основні засоби	15	2 037 965	1 972 930
Нематеріальні активи	16	412 083	387 256
Поточні активи з податку на прибуток		545 070	385 153
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	31 643	743 261
Інші активи	19	1 050 930	1 084 439
Всього активи		67 016 816	57 364 637
Зобов'язання			
Заборгованість перед кредитними установами	20	2 533 468	3 295 105
Заборгованість перед клієнтами	21	52 272 275	44 103 262
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		709	9
Резерви	18	80 050	53 418
Інші зобов'язання	19	1 289 761	892 168
Всього зобов'язання		56 176 263	48 343 962
Капітал			
Статутний капітал	24	6 154 516	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 033 097	3 033 097
Резерви переоцінки	24	889 941	937 165
Резервні та інші фонди		509 771	318 739
Нерозподілений прибуток/(непокритий збиток)		300 560	(1 246 779)
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		10 887 885	9 196 738
Частка неконтролюючих акціонерів		(47 332)	(176 063)
Всього капітал		10 840 553	9 020 675
Всього капітал і зобов'язання		67 016 816	57 364 637

Від імені Правління Банку, підписано та надано дозвіл на публікацію

Володимир Лавренчук

Людмила Макаренко

Голова Правління

Головний бухгалтер

24 квітня 2018р.

Додаток 3

Консолідований звіт про прибутки та збитки

	Примітки	2017	2016
Процентні доходи			
Кредити клієнтам		5 557 232	5 159 406
Заборгованість кредитних установ		901 481	1 127 146
Цінні папери		693 630	425 174
		7 152 343	6 711 726
Процентні витрати			
Заборгованість перед клієнтами		(1 249 346)	(1 495 127)
Заборгованість перед кредитними установами		(210 515)	(276 332)
Субординований борг		—	(99 290)
Заборгованість перед Національним банком України		—	(984)
		(1 459 861)	(1 871 733)
Чисті процентні доходи		5 692 482	4 839 993
Резерв під зменшення корисності кредитів	7, 10, 11	1 682 001	28 515
Чисті процентні доходи після резерву під зменшення корисності кредитів		7 374 483	4 868 508
Комісійні доходи		3 849 766	2 934 552
Комісійні витрати		(1 505 339)	(1 037 828)
Чисті комісійні доходи	26	2 344 427	1 896 724
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
– торгові операції		309 665	351 478
– курсові різниці		(63 815)	(221 894)
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з цінними паперами:			
– торгові цінні папери		(2 916)	58 926
– інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		40 048	396 557
Інші доходи	27	197 776	211 561
Непроцентні доходи		480 758	796 628
Витрати на персонал	28	(1 668 669)	(1 537 178)
Знос і амортизація	15, 16	(415 402)	(330 828)
Інші адміністративні та операційні витрати	28	(1 529 720)	(1 510 245)
Зменшення корисності інших активів та резерви	18	(61 616)	(63 332)
Зменшення корисності активів, призначених для продажу		(618)	—
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	—	(33 754)
Непроцентні витрати		(3 676 025)	(3 475 337)
Прибуток до оподаткування		6 523 643	4 086 523
Витрати з податку на прибуток	17	(1 204 622)	(369 098)
Прибуток за рік		5 319 021	3 717 425
Припадає на:			
– акціонерів Банку		5 327 168	3 752 880
– частку неконтролюючих акціонерів		(8 147)	(35 455)
		5 319 021	3 717 425
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток на одну просту акцію (грн.)	24	0,0866	0,0610

Основні показники діяльності банку на 31 грудня 2016 року

(в тисячах грн, якщо не зазначено інше)			
	2016р.	2015р.	Зміна, %
Балансові показники			
Активи	57 364 637	53 573 225	6,61
Обов'язкові резерви в Національному банку України	–	–	
Заборгованість кредитних установ	10 170 740	6 386 059	37,21
Кредити клієнтам	27 923 626	26 372 838	5,55
Зобов'язання перед кредитними установами	3 295 105	5 634 999	(41,52)
Зобов'язання перед клієнтами	44 103 262	39 879 899	9,58
Субординований борг	–	2 101 210	
Статутний капітал	6 154 516	6 154 516	
Усього капітал	9 020 675	5 319 889	41,03
Звіт про прибутки			
Чисті процентні доходи після резерву під зменшення корисності кредитів	4 868 508	(1 037 832)	569,10
Чисті комісійні доходи	1 896 724	1 716 103	9,52
Непроцентні доходи	796 628	358 125	
Непроцентні витрати	(3 475 337)	(3 053 489)	12,14
Прибуток до оподаткування	4 086 523	(2 017 093)	302,59
Прибуток за рік	3 717 425	(1 833 266)	302,78
Загальна інформація про банк			
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	24,19%	19,12%	5,07
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	26,82%	18,91%	7,91
Кількість відділень банку	498	578	(13,84)
Кількість працівників (консолідовано)	8 073	9 639	(16,25)

Консолідований звіт про фінансовий стан

	Примітки	2016р.	2015р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	10 292 755	12 580 391
Торгові цінні папери	9	808 776	225 198
Заборгованість кредитних установ	10	10 168 968	6 386 059
Кредити клієнтам	11	27 923 626	26 372 838
Активи, призначені для продажу	12	55 275	729
Інвестиційні цінні папери:	13		
– за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		3 380 399	2 995 995
– наявні для продажу		1 172	1 172
Інвестиційна нерухомість	14	160 627	243 180
Основні засоби	15	1 972 930	2 137 287
Нематеріальні активи	16	387 256	429 603
Поточні активи з податку на прибуток		385 153	220 262
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	743 261	1 108 431
Інші активи	19	1 084 439	872 080
Всього активи		57 364 637	53 573 225
Зобов'язання			
Заборгованість перед кредитними установами	20	3 295 105	5 634 999
Заборгованість перед клієнтами	21	44 103 262	39 879 899
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		9	2 301
Субординований борг	23	–	2 101 210
Резерви	18	53 418	25 872
Інші зобов'язання	19	892 168	609 055
Всього зобов'язання		48 343 962	48 253 336
Капітал			
Статутний капітал	24	6 154 516	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 033 097	3 033 110
Резерви переоцінки	24	937 165	999 552
Резервні та інші фонди		318 739	318 739
Непокритий збиток		(1 246 779)	(5 045 420)
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		9 196 738	5 460 497
Частка неконтролюючих акціонерів		(176 063)	(140 608)
Всього капітал		9 020 675	5 319 889
Всього капітал і зобов'язання		57 364 637	53 573 225

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Володимир Лавренчук

Голова Правління

19 квітня 2017 р.

Людмила Макаренко

Головний бухгалтер

Додаток М

Консолідований звіт про прибутки та збитки

	Примітки	2016р.	2015р.
Процентні доходи			
Кредити клієнтам		5 159 406	5 440 901
Заборгованість кредитних установ		1 127 146	678 188
Цінні папери		425 174	370 724
		6 711 726	6 489 813
Процентні витрати			
Заборгованість перед клієнтами		(1 495 127)	(1 455 871)
Заборгованість перед кредитними установами		(276 332)	(361 792)
Субординований борг		(99 290)	(570 131)
Заборгованість перед Національним банком України		(984)	(742)
		(1 871 733)	(2 388 536)
Чисті процентні доходи		4 839 993	4 101 277
Резерв під зменшення корисності кредитів	7, 10, 11	28 515	(5 139 109)
Чисті процентні доходи/(витрати) після резерву під зменшення корисності кредитів		4 868 508	(1 037 832)
Комісійні доходи		2 934 552	2 389 397
Комісійні витрати		(1 037 828)	(673 294)
Чисті комісійні доходи	26	1 896 724	1 716 103
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
– торгові операції		351 478	488 910
– курсові різниці		(221 894)	(2 399 557)
Чисті прибутки від операцій з цінними паперами:			
– торгові цінні папери		58 926	37 669
– інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		396 557	1 987 265
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	–	38 957
Інші доходи	27	211 561	204 881
Непроцентні доходи		796 628	358 125
Витрати на персонал	28	(1 537 178)	(1 343 431)
Знос і амортизація	15, 16	(330 828)	(340 522)
Інші адміністративні та операційні витрати	28	(1 510 245)	(1 378 929)
(Зменшення)/відновлення корисності інших активів та резерви	18	(63 332)	9 393
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	(33 754)	–
Непроцентні витрати		(3 475 337)	(3 053 489)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		4 086 523	(2 017 093)
(Витрати)/дохід з податку на прибуток	17	(369 098)	183 827
Прибуток/(збиток) за рік		3 717 425	(1 833 266)
Припадає на:			
– акціонерів Банку		3 752 880	(1 781 446)
– частку неконтролюючих акціонерів		(35 455)	(51 820)
		3 717 425	(1 833 266)
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований прибуток/(збиток) на одну просту акцію (грн)	24	0,0610	(0,0552)

Консолідований звіт про сукупний дохід

	Примітки	2016р.	2015р.
Прибуток/(збиток) за рік		3 717 425	(1 833 266)
Інший сукупний дохід			
Статті, які не будуть перенесені до прибутків або збитків:			
Переоцінка будівель	24	(3 332)	225 252
Зменшення корисності будівель	15, 24	(16 943)	(45 008)
Податок на прибуток від переоцінки та зменшення корисності будівель	17, 24	3 649	(33 257)
Всього статті, які не будуть перенесені до прибутків або збитків		(16 626)	146 987
Інший сукупний (збиток)/дохід за рік за вирахуванням податків		(16 626)	146 987
Всього сукупний дохід/(збиток) за рік		3 700 799	(1 686 279)
Припадає на:			
– акціонерів Банку		3 736 254	(1 634 459)
– частку неконтролюючих акціонерів		(35 455)	(51 820)
		3 700 799	(1 686 279)

Додаток П

Основні показники діяльності банку на 31 грудня 2015 року

(в тисячах грн, якщо не зазначено інше)			
	2015	2014	Зміна, %
Балансові показники			
Активи	53 573 225	47 351 693	13,14
Обов'язкові резерви в Національному банку України	–	–	
Заборгованість кредитних установ	6 386 059	–	
Кредити клієнтам	26 372 838	30 869 587	(14,57)
Зобов'язання перед кредитними установами	5 634 999	8 478 126	(33,53)
Зобов'язання перед клієнтами	39 879 899	29 678 995	34,37
Субординований борг	2 101 210	4 727 360	(55,55)
Статутний капітал	6 154 516	3 002 775	104,96
Усього капітал	5 319 889	3 854 692	38,01
Звіт про прибутки			
Чисті процентні доходи/(витрати) після резерву під зменшення корисності кредитів	(1 037 832)	(4 150 802)	(75,00)
Чисті комісійні доходи	1 716 103	1 464 578	17,17
Непроцентні доходи	358 125	820 203	(56,34)
Непроцентні витрати	(3 053 489)	(3 297 803)	7,41
Прибуток/(збиток) до оподаткування	(2 017 093)	(5 163 824)	(60,94)
Прибуток/(збиток) за рік	(1 833 266)	(4 245 822)	(7,41)
Загальна інформація про банк			
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	19,12%	14,07%	35,89
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	18,91%	13,05%	44,9
Кількість відділень банку	578	669	(13,6)
Кількість працівників (консолідовано)	9 639	11 478	(16)

Консолідований звіт про фінансовий стан

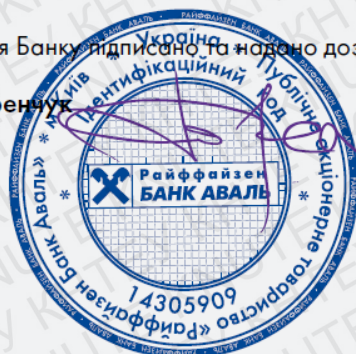
	Примітки	2015 р.	2014 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	12 580 391	6 678 928
Торгові цінні папери	9	225 198	169 235
Заборгованість кредитних установ	10	6 386 059	–
Кредити клієнтам	11	26 372 838	30 869 587
Активи призначені для продажу	12	729	–
Інвестиційні цінні папери:	13		
– за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		2 995 995	4 701 317
– наявні для продажу		1 172	1 172
– утримувані до погашення		–	239 415
Інвестиційна нерухомість	14	243 180	180 674
Основні засоби	15	2 137 287	2 060 034
Нематеріальні активи	16	429 603	452 271
Поточні активи з податку на прибуток		220 262	222 192
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	1 108 431	955 553
Інші активи	19	872 080	821 315
Всього активи		53 573 225	47 351 693
Зобов'язання			
Заборгованість перед кредитними установами	20	5 634 999	8 478 126
Заборгованість перед клієнтами	21	39 879 899	29 678 995
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		2 301	94
Субординований борг	23	2 101 210	4 727 360
Резерви	18	25 872	48 211
Інші зобов'язання	19	609 055	564 215
Всього зобов'язання		48 253 336	43 497 001
Капітал			
Статутний капітал	24	6 154 516	3 002 775
Додатково сплачений капітал		3 033 110	3 033 375
Резерви переоцінки	24	999 552	894 446
Резервні та інші фонди		318 739	318 739
Нерозподілений прибуток		(5 045 420)	(3 305 855)
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		5 460 497	3 943 480
Частка неконтролюючих акціонерів		(140 608)	(88 788)
Всього капітал		5 319 889	3 854 692
Всього капітал і зобов'язання		53 573 225	47 351 693

Від імені Правління Банку підписано та надано дозвіл на публікацію

Володимир Лавренчук

Голова Правління

25 квітня 2016 р.

Людмила Макаренко

Головний бухгалтер

Додаток С

Консолідований звіт про прибутки та збитки

	Примітки	2015 р.	2014 р.
Процентні доходи			
Кредити клієнтам		5 440 901	5 356 625
Заборгованість кредитних установ		678 188	79 569
Цінні папери		370 724	489 243
		6 489 813	5 925 437
Процентні витрати			
Заборгованість перед клієнтами		(1 455 871)	(1 051 520)
Заборгованість перед кредитними установами		(361 792)	(362 542)
Субординований борг		(570 131)	(321 933)
Заборгованість перед Національним банком України		(742)	(19 961)
		(2 388 536)	(1 755 956)
Чисті процентні доходи		4 101 277	4 169 481
Резерв під зменшення корисності кредитів	7, 11	(5 139 109)	(8 320 283)
Чисті процентні витрати після резерву під зменшення корисності кредитів		(1 037 832)	(4 150 802)
Комісійні доходи		2 389 397	1 951 400
Комісійні витрати		(673 294)	(486 822)
Чисті комісійні доходи	26	1 716 103	1 464 578
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:			
– торгові операції		488 910	598 442
– курсові різниці		(2 399 557)	(2 229 382)
Чисті прибутки/(збитки) від операцій з цінними паперами:			
Торгові цінні папери		37 669	88 643
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		1 987 265	2 149 434
Інвестиційні цінні папери, наявні для продажу		–	(126)
Переоцінка інвестиційної нерухомості	14	38 957	–
Інші доходи	27	204 881	213 192
Непроцентні доходи		358 125	820 203
Витрати на персонал	28	(1 343 431)	(1 390 988)
Знос і амортизація	15, 16	(340 522)	(365 405)
Інші адміністративні та операційні витрати	28	(1 378 929)	(1 493 693)
Відновлення/(зменшення) корисності інших активів та резерви	18	9 393	(47 717)
Непроцентні витрати		(3 053 489)	(3 297 803)
Збиток до оподаткування		(2 017 093)	(5 163 824)
Дохід з податку на прибуток	17	183 827	918 002
Збиток за рік		(1 833 266)	(4 245 822)
Припадає на:			
– акціонерів Банку		(1 781 446)	(4 188 850)
– частку неконтролюючих акціонерів		(51 820)	(56 972)
		(1 833 266)	(4 245 822)
Прибуток на акцію			
Чистий та скоригований збиток на одну просту акцію (грн.)	24	(0,0552)	(0,1397)

Додаток Т

Консолідований звіт про сукупний дохід

	Примітки	2015 р.	2014 р.
Збиток за рік		(1 833 266)	(4 245 822)
Інший сукупний дохід			
Статті, які не будуть перенесені до прибутків або збитків:			
Переоцінка будівель	24	225 252	–
Зменшення корисності будівель	15, 24	(45 008)	–
Податок на прибуток від переоцінки та зменшення корисності будівель	17, 24	(33 257)	–
Перерахунок податку на прибуток від переоцінки будівель у зв'язку із зміною нормативних ставок податку	17, 24	–	743
Всього статті, які не будуть перенесені до прибутків або збитків		146 987	743
Інший сукупний дохід за рік за вирахуванням податків		146 987	743
Всього сукупний збиток за рік		(1 686 279)	(4 245 079)
Припадає на:			
– акціонерів Банку		(1 634 459)	(4 188 107)
– частку неконтролюючих акціонерів		(51 820)	(56 972)
		(1 686 279)	(4 245 079)